№ 124 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍԻ № 124

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնները ընդունւում են ամեն ժամ
Յայտարարութիւնների համար վճարւում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ և ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ ԵՆ ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ
Սօլօմօնօվսկայա փ., № 21, տ. Հէչուրեանի:
Редакція и Контора газеты „МШАКЪ" ПЕРЕШЛИ ВЪ НОВОЕ ПОМѢЩЕНІЕ—Соломоновская ул., 21.

Մեծ-Ղարաքիլիսայում (Երևան. նահ.) յունիսի 15-ից մինչև օգոստ. 15-ը ԿԸ ԲԱՑՎԵՆ Երկրագործ. Դեպարտամենտի
ԿԱԹՆԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ և ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՋՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐԸ
Տեղեկութիւնների համար դիմել Թիֆլիսում անասնաբուժական հրահանգչական կազմակերպութեան դիւանատունը (Գրիբոյեդօվսկայա փ., № 5, բակում), առ. ժամը 9—11-ը:
(Ե.) առ. 519. 3—3

ԽԱՐՓՈՒԽԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԼՈՒԲ
(Միխայլօվսկի պր. № 131, «Ապօլլօ» սինէմատօգրաֆի շրջքում),
ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍԻ 10-ԻՆ
Սազանդար և Պարեր
ՎԱՂԸ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍԻ 11-ԻՆ
ԼԱՐԱՆՈՒԱՑ.
ԵՐԱԺՇՏԱԽՈՒՄԲ
Հիւրերը՝ ըստ յանձնարարութեան պ. պ. անդամների՝ մուտքի համար վճարում են— տոմարդիկ 25-ական կոպ., կանայք և ուսանողները ՁՐԻ:
576. 1—1

ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՆԵՐՔԻՆ և ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՌԵՒՏՐԻ
ՓԱՅՏԻՐԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻ ՅԱՅՏՆԵԼՈՒ
Պ. Պ. ԳՆՈՂՆԵՐԻՆ, ՈՐ ՆԱ ՍՏԱՆԱԼՈՎ
Ն. Ն. ԿՕՆՇԻՆ ՄԱՆՈՒՖ. ԸՆԿ.-ԻՑ ՍԵՐՊՈՒԽՕՎՈՒՄ,
Ա. ԳԻՒԲՆԵՐ ԸՆԿ.-ԻՑ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ,
ԴԱՆԻԼՕՎՍԻ ՄԱՆՈՒՖ. ԸՆԿ.-ԻՑ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ,
ԲԱՑԱՌԻԿ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՆՐԱՆՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾՈՒՍԾՔՆԵՐԸ ՎԱՃԱՌԵԼՈՒ, ինչպէս Ռուսաստանում, նոյնպէս և արտասահմանում, այդ նպատակով ներկայ յունիսի 12-ին ընկերութիւնը բացում է Թիֆլիսում, Արմեանսկի բազարում, Ջիլինգարովի շինութեան մէջ № 73, իր ՊԱՀԵՍՏԸ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
(ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ)
Այսօր, երեքշաբթի, յունիսի 10-ին
Հայ բեմի սիրողները
բարեհաճ մասնակց. դերասանների
կը ներկայացնեն—Իբսէնի
ՔՐԻՍՏԻՆԷ
Պիէս 4 գործ., թարգմ. Գ. Փ-ի:
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—տ. տ. Զաբէլ, Մանուչարեան, Մարգարիտ, Յասմիկ, Սաթենիկ, Արուսեակ, Սօֆի-Վարդիթեր, Վիկտորիա, օր. Էմմա, պ. պ. Բէգիջանեան, Գալստեան, Գաւրօշ, Երամեան, Լազարեան, Ճօնեան, Մարկոսեան, Յարութիւնեան, Յարութիւնեան II, Սերժ, Տալեան, Տէր-Յովհաննիսեան, Փիրումեան և ուրիշները:
Սկիզբը երեկ. ժամը 8½-ին:
Տեղերի գները 50—5 կ.:

ՑԻՐԿ
Փ. ԻԻՊԱՏՕՎԻ
Ամբողջ ցիրկի տանիքը ծածկված է անթափանցիկ նոր բրէզէնտով: Այսօր, երեքշաբթի, յունիսի 10-ին տեղի կունենայ չըղած ակրօբատային ներկայացում՝ «Ճարի-վարի» անունով: Այսօր մասնակցում են բոլոր սալտո-մօրտալիստները, մարմնամարզները և այլն: Բացի այդ՝ մասնակցում են նաև երաժիշտ-էկսցենտրիկներ Բօգէտաինները, օր.-ժօկէյ Մատիլդա Վասիլեաման, ցիրկային բալէտի աստղ՝ օր. Ելենա Իպատօվա, մօդային պարեր կատարող քոյրեր Սօբօլևկիները և այլք:

ԴՕԿՏՕՐ
Ա. Դ. ՃԱՀՐԱՃԵԱՆԸ
ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ
Ասիստենտ Բեռլինի համալսարանի Charité հիւանդանոցի
Շարունակում է ընդունել Գերմանիա դիմող հիւանդներին և խորհրդակցութիւններ է կազմում մասնագէտ-պրօֆեսօրների հետ:
Նոր հասցէն՝ Берлинъ, Фридрихштрассе 133 а. Телефонъ Норденъ 34—69. Berlin, Friedrichstr. 133 а.
(Օ. Մ.) առ. 391. 100—17

ԲԺԻՇԿ
ԼԵՒՈՆ ԱԹԱԲԷԿԵԱՆ
Յունիսի 10-ից մինչև օգոստոսի 20-ը
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է
ՇՈՒՇԻ
Լօրիս-Մելիքեան փողոց, սեփ. տուն:
(Ե. Հ. Կ.) առ. 578. 10—1

ԲԺԻՇԿ
Շուշանիկ Նազարեան
Կանանց հիւանդութիւնների և մանկաբարձութեան մասնագէտ, տեղափոխվելով հանքային ջրերը՝ Պետիգօրսկում և Եսէնտուկում մայիսի սկզբից ընդունում է հիւանդներ:
Հասցէն՝ Пятигорскъ, за соборомъ, Елизаветинская ул. д. Архипова.
առ. (Ե.Հ.Կ.) 458. 25—14

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԱԿՍՕՆԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7—8 յունիսի

ՑԱՐՍԿՕԷ-ՍԵԼՕ.—Ժամանեց սակսօնական Թագաւորը, որին կայարանում դիմաւորեցին Թագաւոր Կայսրը, Կայսրի շքախումբը, Մեծ Իշխանները, գերմանական դեսպանը, զինւորական և ծովային մինիստրները: Կայսրի և Թագաւորի սրտագին ողջոյնի ժամանակ երաժշտախումբը նուագում էր գերմանական ազգային օրհներգը: Կայսրը և օգոստափառ հիւրը շքակառքով դիմեցին Ցարսկօէ-Սելօյի պալատը, որի մուտքի մօտ դիմաւորեց Պալատի մինիստրը:

Ցարսկօէ-Սելօյի Մեծ Պալատում Կայսրի, Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի, Օգոստափառ Դուստրների, Մեծ Իշխանների և Մեծ Իշխանուհիների ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ ի պատիւ սակսօնական Թագաւորի պաշտօնական ճաշ, որի ժամանակ Թագաւոր Կայսրը և Թագաւորը փոխանակեցին սրտագին բաժակաճառեր:

Ճաշին ներկայ էին նաև գերմանական դեսպանատան պաշտօնեաները, պալատականները, Կայսրի շքախումբը, սակսօնական Թագաւորի շքախումբը, Պետ. Խորհրդի և Դումայի ներկայացուցիչները: Սեղանը զարդարված էր ծաղիկներով, Թանգագին վազերով, ոսկով ու արծաթով: Ճաշին նուագում էր պալատական լարախումբը:

Սակսօնական Թագաւորի պատւին Ցարսկօէ-Սելօյում Բարձրագոյն ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ շքեղ զօրահանդէս: Երկու Միապետները եկան ձիերով ուղեկցութեամբ զինւորական մինիստրի, Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչի և շքախմբերի: Զօրահանդէսից յետոյ զօրքերը քայլերթով անցան Նոցին Մեծութիւնների առաջով: Դրանից յետոյ Մեծ Պալատում կայացաւ նախաճաշ:

ՊԱՎԼՕՎՍԿ.—Ի պատիւ սակսօնական Թագաւորի Մեծ Իշխան Կօնստանտին Կօնստանդինօվիչը ճաշ տուեց: Ճաշին ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնան, սակսօնական Թագաւորը, Մեծ Իշխանուհիները և Մեծ Իշխանները:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — Առաւօտեան ժամանեց Սակսօնիայի Թագաւորը և դիմաւորվեց կայսերական պավիլիօնում պատւաւոր պահակի, կառավարական անձերի, գերմանական և բաւարական դեսպանների կողմից: Կայսերական պավիլիօնում Թագաւորին ներկայացաւ քաղաքային դումայի պատգամաւորութիւնը քաղաքագլխի հետ միասին և արծաթեայ մատուցարանի վրա աղ ու հաց ներկայացրեց: Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնեց և խօսեց պատգամաւորների հետ, որից յետոյ գնաց կաթօլիկական եկեղեցին, ուր և ներկայ գտնվեց պատարագին:

Եկեղեցուց սակսօնական Թագաւորը գնաց Ձմերային Պալատը, դիտեց Ադամանդեայ դահլիճը և Էրմիտաժը: Յետոյ Թագաւորին ներկայացան Պետերբուրգի սակսօնական գաղութի ներկայացուցիչները, որից յետոյ Ձմերային Պալատում կայացաւ նախաճաշ, որին ներկայ էին գերմանական դեսպանը, պաշտօնական անձինք և Թագաւորի շքախումբը: Նախաճաշից յետոյ Թագաւորը ընդունեց Պետ. Խորհրդի անդամներին և այնուհետև գնաց Իսակիեվսկի տաճարը:

Գերմանական դեսպանատանը ճաշելուց յետոյ սակսօնական Թագաւորը վերադարձաւ Ցարսկօէ-Սէլօ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Սակսօնիայի Թագաւորը դիտեց Իսակիեվսկի տաճարը, յետոյ Պետրոս Մեծի արձանը և Ալէքսանդր III-ի Թանգարանը, այնուհետև այցելեց մի քանի յայտնի տաճարներ և Պետրօպավլօվսկի տաճարը, ուր դափնեայ պսակ դրեց Ալէքսանդր III-ի գերեզմանի վրա: Ցերեկը Թագաւորը այցելեց Մեծ Իշխան Սերգէյ Միխայլովիչին: Յետոյ իր շքախմբի հետ միասին, ծովային մինիստրի ուղեկցութեամբ, Նեվայի վրա զբօսանք կատարեց, մտաւ ծովի ջրանցքը, դիտեց «Սեվաստօպօլ» և «Պետրօպավլօվսկ» ռազմանաւերը, որից յետոյ մեկնեց Ձմերային Պալատը: Երեկոյեան ժամը 8-ին Թագաւորի պատւին գերմանական դեսպանատանը կայացաւ ճաշ:

ԱԼԲԱՆԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7—8 յունիսի

ՎԻԵՆՆԱ. — «Ալբանիշէ-Կոր.»-ին հաղորդում են Դուրացցօյից, որ աւստրօ-ունգարական և իտալական ռազմանաւերի հրամանատարները լիազօրութիւն են ստացել կրակել, եթէ ապստամբները ներս խուժեն քաղաք և իշխանի պալատը ու օտարազգի միսսիաները, և սպառնայ վտանգ:

«Ալբ. Կոր.»-ին հաղորդում են Դուրացցօյից, որ վիրաւորների և ապստամբների գերիների ասելով, ապստամբութիւնը ղեկավարում են երիտասարդ թիւրք օֆիցերները, գլուխ ունենալով գեներալ շտաբի մայորի:

Դուրացցօյում լսվում է շրջակայքում տեղի ունեցող հրացանաձգութիւնը և թնդանօթաձգութիւնը: Մերթ ընդ մերթ գնդակները ընկնում են քաղաք:

Ցերեկվայ ժամը 5-ին քաղաքից մեկնեցին սպիտակ դրօշակ պարզած դէպի ապստամբների կենտրոնական բանակը՝ Շիակ Թուրխան-փաշան, մի մուֆթի և երեք մոլլա: Սալարալանջին գնացողներին ընդառաջ եկան ապստամբների պարագլուխները: Բանակցութիւնից յետոյ, որ տևեց քառորդ ժամ, վերադարձան մուֆթին և մոլլաներից մէկը: Վերադարձածները գնացին իշխանի պալատը:

Գալիս են եւրոպական մեծ պետութիւնների ռազմանաւերը:

Մահմեդականները պրօվօկացիոն կերպով քաղաքի մէջ կրակում են ընդհանուր խառնակութիւն առաջ բերելու նպատակով: Դրա հետ կազմվել են կամաւոր խմբեր, որոնք ձեռք են առել քաղաքի պաշտպանութիւնն ու հսկողութիւնը:

Ապստամբներն ունեն 4 միլիօն հրացանային փամփուշտ:

ՎԻԵՆՆԱ.—«Կոր. Բիւրօյին» հեռագրում են Դուրացցօյից. «Լուրերի համաձայն, ապստամբները պատրաստ են հաշտութիւն կնքել, բայց կամենում են պահպանել իրանց զէնքը, պահանջում են ամնիստիա և հրաժարվում են տալ պատանդներին: Հաւանական է, հաշտութեան այս փորձը գլուխ չը գայ: Դուրացցօյի ընդհանուր դրութիւնը պարզ չէ: Պրինց Բիբ-Դօդա, որ գտնվում է չորս ժամով Դուրացցօյից հեռու ճանապարհի վրա, չէ վճռում դուրս գալ ապստամբների դէմ: Որովհետև տեղեկութիւններ չը կան Ահմեդ-բէյ Մատիսի գործողութիւնների մասին, որը պէտք է անցնէր ապստամբների բանակը Տիրանի մօտով, չը կան բաւականաչափ տեղեկութիւններ և Ազիզ-փաշա Վրիօնիսի դրութեան մասին, որը նոյնպէս յարձակում էր սկսելու Ֆիէրի կողմից: Աւստրիական «Զիգելա» նաւը, բեռնաւորված ալբանական կառավարութեան կողմից, դիմեց դէպի հիւսիս, Պրենկ-Բիբդօտի դիրքերը»:

ԹԻՒՐՔ-ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6—8 յունիսի

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Երէկ տեղի ունեցաւ դեսպանների խորհրդակցութիւն Բրուսսայից ստացված յուզալի տեղեկութիւնների պատճառով, ուր մեկնել է արձակուրդ առած նահանգապետը 150 ժանդարմների հետ:

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Յունաց դեսպանին յանձնվեց Բ. Դրան պատասխան նօտան, որի մէջ մատնանշված է, թէ յունահպատակները ստանում են ցանկացած բաւարարութիւնը: Փոքր-Ասիայում կատարվող ցաւալի դէպքերը հետևանք են այն բանի, որ չափազանց մեծ թւով մահմեդականներ են գաղթել այնտեղ Մակեդօնիայից: Այդ գաղթականութեանը Բ. Դուռը պատրաստված չէր: Օսմանեան կառավարութիւնը ամեն միջոց ձեռք է առել դրութիւնը բարելաւելու: Հաստատ հաւատացած է, որ ոչ մի նոր դէպք չի խախտի խաղաղութիւնը Փոքր Ասիայում: Բ. Դուռը ցանկութիւն է արտայայտում, որպէսզի բարեկամական յարաբերութիւնները երկու պետութիւնների միջև շարունակվեն:

Ներկայումս յոյն-թիւրքական յարաբերութիւնները համարվում են բաւականին լաւացած:

Կ. ՊՈԼԻՍ.—«Թանինը», գրգռվելով մեծ պետութիւնների միջամտութիւնից յոյների գաղթի հարցում, պնդում է, որ այդ՝ Թիւրքիայի ներքին քաղաքականութեան հարց է, որպիսին, շնորհիւ արդէն ձեռք առնված միջոցների, շուտով վերջնականապէս կարգավորվի:

ԲԵՐԼԻՆ.—Այստեղ տեղեկութիւններ են ստացվել, որ Բ. Դուռը յանձնարարել է Աթէնքի դեսպանին՝ իրազեկ անել յոյն կառավարութեան, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը թոյլատրում է ճարահատութիւնից Յունաստան փախած յոյներին վերադառնալ Թիւրքիա և ապահովում է նրանց հատուցանել վնասները: Գոյքերը կը գնահատվեն յատուկ խառն մասնաժողովների ձեռքով:

ԲԵՐԼԻՆ.—«Նորդ-Դէյտշէ» գրում է. «Ըստ երևոյթին յոյն-թիւրքական յարաբերութիւնների կրիզիսը անցել է: Չը նայած առանձին կէտերի վերաբերմամբ, որոնք տարաձայնութիւններ են յարուցանում, համաձայնութիւնը դեռ հաստատված չէ, սակայն Թիւրքաց կառավարութեան առաջարկութեան իրականացումը, որին կողմնակից են Գերմանիան և միւս պետութիւնները,—անհրաժեշտ է, ի նկատի ունենալով Յունաստանի և Թիւրքիայի հաշտեցուցիչ տրամադրութիւնը, որով և պատերազմի վտանգի առաջը կառնվի»:

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Պետ. Հեռ. Գործակալութեան թղթակիցը խօսակցութիւն է ունեցել Ասիայից եկած շատ յոյների հետ: Ամենքը յայտնեցին, որ իրանք ենթարկվեցին առանձին անհատների սպառնալիքների ահ ու սարսափին առաջանալիք չարդերի նկատմամբ:

Մինիստրների խորհուրդը քննեց Աթէնքի Թիւրքական դեսպանի հեռագիրը, որը իր մէջ բովանդակում էր Յունաստանի պատասխանը Բ. Դրան նօտային: Յունաստանը ուշադրութեան է առնում Թիւրքիայի բարի վերաբերմունքը, բայց պնդում է այն բանի վրա, որ գաղթականներին տրվեն իրանց նախկին բնակարանները և վնասները հատուցվեն: Բ. Դրան շրջաններում խօսում են, որ Թիւրքաց դեսպանը իր հեռագրում աւելացրել է, որ երբ Յունաստանը դիմել է պետութիւնների միջամտութեան՝ պարտաւորեցնել Թիւրքիային որոշ ժամանակով ետ կանգնելու ամեն տեսակ ագրեսիվ գործողութիւններից, որին Յունաստանն էլ երաշխաւորութիւն կը տայ իր կողմից:

Բրուսայի նահանգապետը հեռագրում է, որ 6000 յոյներ, շնորհիւ տեղական իշխանութիւնների, վերադարձան իրանց նախկին բնակարանները:

ԱԹԷՆՔ.—Այվալըից Միտիլինա եկած նաւի հրամանատարը հաղորդում է, որ Այվալըից շատ թիւրքական ընտանիքներ գնացել են Կ. Պոլիս: Կառավարչական հիմնարկութիւնների արխիվները տարված են երկրի խորքը: Այդ պատճառով Այվալըի քրիստոնեաները երկիւղ են կրում բաշիբօզուկների յարձակումից, որոնց խմբերը շրջապատել են քաղաքը:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

6—8 յունիսի

ՏՕԿԻՕ.—Լրագիրները իբրև լուր հաղորդում են, թէ սպասվում է երրորդ յեղա-

փոխութիւն Զինաստանում հարաւային զօրքերի և «Սպիտակ Գայլի» աջակցութեամբ։ Ըստ լուրերի, Սունխաուէնը գնել է զէնք ու հանդանակել է վեց միլիօն իէն։

ՏՕԿԻՕ.—Հիմնվեց պետական ինքնապաշտպանութեան կոմիտէ։ Նախագահն է պրեմիէրը, անդամներն են՝ զինուորական, ծովային, արտաքին գործերի և ֆինանսների մինիստրները, գլխաւոր և ծովային շտաբների պետերը, ֆէլդմարշալներ և գեներալ-ծովակալներ։ Ցանձնաժողովը պէտք է զօրքի կազմը հասցնէ 25 գլխաւոր զօրաբանակի, կառուցանէ 8 դրէդնօուտ և 8 զրահապատ յածանաւ։

ՊԵԿԻՆ.—Այսօր բացվեց պետական խորհուրդը։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

6—8 յունիսի

ՌԵՎԷԼ.—Նահանգապետի մօտ ի պատիւ անգլիացի հիւրերի կայացաւ նախաճաշ, որի ժամանակ նահանգապետը առաջարկեց խմել անգլիական թագաւորի և թագուհու կենացը, իսկ փոխ-ծովակալ Բիտտին առաջարկեց խմել Թագաւոր Կայսրի կենացը։

Երեկոյեան անգլիական «Լայօն» ռազմանաւի վրա կայացաւ ճաշ, որին հրաւիրված էին ռուսական նաւատորմի հրամանատար ֆօն-Էսսէնը և այլ պաշտօնական անձինք։ Ճաշի վերջում փոխ-ծովակալ Բիտտին խմեց Թագաւոր Կայսրի կենացը, երաժշտախումբը նուագեց ռուսական օրհներգը։ Ֆօն-Էսսէնը խմեց Գէօրգ թագաւորի կենացը, երաժշտախումբը նուագեց անգլիական օրհներգը։

Ծովային բարձր պաշտօնեաների և անգլիական հիւրերի ներկայութեամբ կայացաւ պարահանդէս։

Այսօր հասարակութիւնը այցելեց անգլիական նաւերը։

«Լայօնի» վրա տեղի ունեցաւ խնճոյք, որին այցելեցին Պետերբուրգից եկած Պետական Դումայի պրեզիդիումը և 15 անդամները։ Ռօձեանկօն և փոխ-ծովակալ Բիտտին փոխանակեցին ողջոյնի ճառեր։ Երեկոյեան ի պատիւ պատգամաւորների ճաշ եղաւ ծովակալ Էսսէնի մօտ։

ՌԵՎԷԼ.—Առաւօտեան գնացքով Պետերբուրգից եկաւ անգլիական հիւպատոսը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Վերադարձան Սազօնովը և Մակլակովը։

25 փաստաբանների գործի առիթով նահանգական դատարանը դատապարտեց քրէական պատժ. 13-րդ ու 279-րդ յօդուածների մեղադրանքով Սօկոլովին և Կէրէնսկուն՝ 8 ամսով, մնացածներին 6 ամսով բանտ։

Օդագնաց Եանկօվսկին Սիկօրսկու մօնօպլանով թռչելիս ընկաւ 100 մետր բարձրութիւնից և ստացաւ շատ ծանր վէրքեր։ Ցետագայում պարզվեց, որ առ այժմ յոյս կայ, որ օդաչուն կենդանի մնայ։

Բարձրագոյն շնորհակալութիւն է յայտնված Եալտայի գաւառի կառավարչապետ գեներալ Դումբաձէին՝ Բարձրագոյն երթի ժամանակ տիրող օրինակելի կարգ ու կանոնի համար։

Կոմս Կոկօվցեվը 10,000 ռ. նուիրեց իբրև անձեռնմխելի դրամագլուխ, որի տոկոսիքը պէտք է գործադրվի ֆինանսների մինիստրութեան կենտրոնական հաստատութիւնների կարիքաւոր պաշտօնեաների զաւակների ուսման վճարի համար։ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց թոյլ տալ ի կատար ածել կոմս Կոկօվցեվի առաջարկութիւնը։

ՑԱՐԻՑԻՆ.—Նահանգապետի առաջարկութեամբ կայացաւ քաղաքային սանիտարական յանձնաժողովի նիստը, որը, քաղաքի մօտ նկատված ժանտախտային մկների պատճառով, մի շարք միջոցներ մշակեց ի դէպս ժանտախտի։

ՕԴԵՍՍԱ.—Հարաւային նահանգների գարեջրագործների համագումարը միջնորդում է կառավարութեան առաջ, որպէսզի գարեջուրը հանվի այն ոգելից ըմպելիքների ցանկից, որ նախատեսել է արբեցողութեան դէմ ուղղված օրէնքը, արևմտեան երկրների օրինակով, ուր գարեջուրն ընդունված է արբեցողութեան դէմ մաքառելու միջոց։ Ընտրված է մի յանձնաժողով միջնորդութիւնը պաշտպանելու համար։

ՄՕՍԿՎԱ.—Զիարշաւին 14,840 ռ. մրցանակը շահեց Լազարեանների «Մակ-Մահօնը», որ $1^{1}/_{2}$ վերստ տարածութիւնն անցաւ 1 րոպէ 41 վայրկեանում։

ՎԱՐՇԱՎԱ.—Բժիշկների քննութիւնը պարզեց, որ Բիսպինգը տկար է երիկամունքներից։ Դրանից յետոյ պալատը որոշեց ազատել Բիսպինգին 100,000 րուբլի գրաւականով, որը և ներկայացվեց։

ՌԻԳԱ.—Նաւահանգստի մաքսատան շրջանում հրդեհը ոչնչացրեց բազմաթիւ ապրանքներ, գլխաւորապէս բուրդ և մեքենայական գործիքներ։ Հրդեհի պատճառը անյայտ է։ Վնասը հասնում է կէս միլիօնի։

ԽԱՐԿՕՎ.—Փոթորկալից և կարկտախառն հեղեղը Էմիեվսկի և Խարկովի գաւառներում մեծ վնասներ հասցրեց։

ՊԱՐԻԶ.—Վիվիանին ցերեկով ընդունեց ռուսական ծովային միսսիային ծովակալ Ռուսինի գլխաւորութեամբ։

ՊԱՐԻԶ.—Պատգամաւորների պալատը և սենատը ընդունեցին 800 միլիօնի փոխառութիւնը։

ՊԱՐԻԶ.—Երբ Անրի Ռօտշիլդը անցնում էր բուլվարով, մի անյայտ մարդ երկու անգամ ատրճանակ արձակեց նրա վրա, վիրաւորելով նրա աչքը։ Այդ անյայտ մարդը ենթարկվեց ամբոխի ծեծին։ Իսկ երբ նրան ձերբակալեցին, նա իրան անուանեց կաթնավաճառ։

ՊԱՐԻԶ.—Լիսաբօնից տեղեկացնում են մինիստրական ճգնաժամի մասին։

ԼՕՆԴՕՆ.—Ասկվիտն ընդունեց սուֆրաժիստուհիների պատգամաւորութիւնը, որի 6 անդամները պատկանում էին բանուորական դասակարգին, և յայտնեց, թէ ընդունում է նրանց այն պատճառով, որ այն կանայք, որոնց կողմից ներկայանում է պատգամաւորութիւնը, ձեռնպահ մնացին յանցաւոր գործողութիւններից, ինչպէս նաև ի նկատի ունենալով այն աննպաստ պայմանները, որոնց մէջ նրանք աշխատում են։ Եթէ կանանց տրվի ընտրողական իրաւունք, այդ կը լինի նոյն պարագաներում, ինչպէս տղամարդկանց է տրվում։ Անհրաժեշտ ընդունելով ճնշել սուֆրաժիստուհիների կազմակերպված բռնութիւնը, կառավարութիւնը, սակայն, չէ կամենում խախտել խօսքի ազատութիւնը։

ՌԷԿՍՀԷՄ.—Սուֆրաժիստուհիները հրդեհեցին կայարանը։

ԻՐՎԵՐՆԷՍՍ (Շոտլանդիա).—Փլվեց երկաթուղային կամուրջը. արագ գնացքը ընկաւ գետը. սպանվեցին երեք, վիրաւորվեցին 20 ճանապարհորդ։

ՆԻՑՑԱ.—Նիցցա-Կունէօ նոր երկաթուղագծի վրա փլվեց թունելի մի մասը Գրացեան լերան մէջ. փլուածքի տակ մնացին 30 բանուոր. առ այժմ հանել են 12 սպանվածի և 7 վիրաւորի։

ՎԻԿՏՕՐԻԱ (Բրիտանական Կօլումբիա).—Տեղի ունեցաւ պայթում, որ թաղեց 600 հանքային բանուորի։ Կարելի եղաւ փրկել 200 հոգու։ Փլատակների տակից հանել են 50 դիակ, մնացածներին ազատելու յոյս չը կայ։ Յետոյ պարզվեց, որ փրկել են 41 հոգու. զոհվել են 195 հոգի։

Կ. ՊՕԼԻՍ.—Զմիւռնիա է մեկնում անգլիական նաւատորմը՝ բաղկացած 14 ռազմանաւից։

ՍՕՖԻԱ.—Ֆէրդինանդ արքան վերադարձաւ։ Սերբիական երկրով անցնելիս, գնացքի կոնդուկտորը մտաւ արքայական վագօնը և կանգնեցրեց գնացքը Պիրոտ և Սուխօվօ կայարանների միջև։ Սերբ դեսպանը այդ առիթով մինիստր-նախագահին խորին ցաւ յայտնեց։

ՎԻԵՆՆԱ.—Մեռաւ կին գրող Բերտա ֆօն-Զուտտնէր, որ ստացել էր իր ժամանակին Նօբէլի մրցանակը գրականութեանը վերաբերող։

ՎԻԵՆՆԱ.—Քաղաքին մօտ 400 մետր բարձրութիւնից, պայթումից յետոյ, ընկաւ զինուորական «Կէրտինգ» աէրօստատը, որի մէջ կային մի կապիտան, պօրուչիկ, 3 զինուոր և մի ինժեներ։ Բոլորն էլ զոհվեցին։ Աղէտի վայրն եկան կայսրի ֆլիգէլ-ադիւտանտը, արքիդուքս Կարլը և զինուորական մինիստրութեան պաշտօնեաները։

ՀԱՄԲՈՒՐԳ.—Կայսրի ներկայութեամբ ծով իջեցրին «Իմպէրատօրի» տիպի «Բիսմարկ» հսկայական շոգենաւը։

ԲԱՏԱՎԻԱ.—Բրիտանական Նոր-Գվինէայից դէպի հիւսիս ընկած կղզիների վրա փոթորկի ու երկրաշարժի պատճառով հեղեղից քանդվել են հարիւրաւոր տներ։ Բազմաթիւ տեղացիներ զոհվել են։

ՍԱՆ-ԼՈՒԻ.—«Մաժէստիկ» շոգենաւը ընդհարվեց Միսիսիպի գետի Չրանցքի աշտարակին։ Նաւաստիների կէս մասը խեղդվեց։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԴՈՒԵԱԼՆԵՐԻ ԴԱՏԱՐԱՆ

Գալիցիայի Լվօվ քաղաքում վերջացաւ «Մօսկվօֆիլների» դատը. երդուեալների դատարանը արդարացրեց բոլոր մեղադրեալներին։

Մի խումբ ռուսիններ մեղադրվում էին պետական դաւաճանութեան մէջ։ «Մօսկվօֆիլները» կամ ռուսասէրները Աւստրիայում հալածվում են իրանց քաղաքական համոզմունքների, ռուսասիրութեան համար։ «Մօսկվօֆիլների» շարժումի դէմ ձեռք են առնվում խիստ միջոցներ, որոնք բերում են այդ քաղաքական հակառակորդներին մեղադրեալների նստարանի։

Պրօցեսի, դատավարութեան ամբողջ ընթացքում պարզ կերպով նկատվում է միակողմանիութիւն, խախտվում են արդարադատութեան հիմնական պահանջները. ամեն բան անվում է մեղադրեալներին դատապարտելու համար, բայց երդուեալների դատարանը արդարացնում է բոլոր մեղադրեալներին։

Այդ դատավճիռը մի նոր ապացոյց է, որ հասարակական խղճի համար չը կան ոչ ազգայնական, ոչ կուսակցական և ոչ էլ քաղաքական նկատումներ. որ հասարակական խղճի դատարանը անկաշառ, անկողմնապահ է, որ նա ղեկավարվում է միմիայն արդարութեան, ճշմարտութեան պահանջներով։

Երդուեալների դատարանը նորից ապացուցեց, որ նոյն իսկ ազգայնական լարված թշնամական յարաբերութիւնների շրջանում կարելի է հաւատարիմ մնալ դատաւորի բարձր կոչումին, որ երդուեալների դատարանը այն բարձր ատեանն է, որին կարելի է վստահօրէն յանձնել մեղադրեալի վիճակը։

Չը նայած այն ընդդիմադիր ազդեցութիւններին, այն աննպաստ շրջապատին, որ ստեղծել էին աւստրիական կառավարական շրջանները, և այն գունաւորմանը, որ աշխատում էին տալ այդ գործին արքունական դատարանի ներկայացուցիչները, չը նայած վերջապէս լեհ տարրի ոչ բարեացակամ վերաբերմունքին դէպի ռուս տարրը, լեհ երդուեալ ատենակալները չը տատանվեցին խղճի համաձայն իրանց անկախ համոզմունքը յայտնելու՝ «Չէ, մեղաւոր չեն»։

Նոյնը մենք տեսանք և անցեալ տարի քաղաքակիրթ աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւած՝ Բէյլիսի գործում։

Այստեղ ևս, չը նայած ընդդիմադիր ազդեցութիւններին ու գունաւորումներին, դատաստանական բիւրոկրատիայի կրքոտ, միակողմանի վերաբերմունքին և վերջապէս ռուս մուժիկի բացասական վերաբերմունքին դէպի հրէութիւնը, ռուս երդուեալ ատենակալները իրանց խղճի համաձայն վճռեցին՝ «Չէ, մեղաւոր չէ»։

Մենք դարձնում ենք հասարակութեան ուշադրութիւնը այդ խոշոր հասարակական նշանակութիւն ունեցող գործերի վրա, որպէսզի ցոյց տանք, թէ ինչ մեծ բարոյական ոյժ է երդուեալների դատարանը, և ինչ ահագին, գործնական նշանակութիւն ունի նա հասարակական կեանքում։

Կովկասը զուրկ է արդարադատութեան այդ լաւագոյն ձևից, իրաւունքի ու ճշմարտութեան այդ բարձր ատեանից. մինչդեռ մեզանում ևս երդուեալների ինստիտուտ ունենալու սուր կարիք է զգացվում...

Ահա ինչու մենք ողջունում ենք մեր պատգամաւոր Մ. Պապաջանեանի մտադրութիւնը Պետ. Դումային օրինագիծ ներկայացնել Կովկասում երդուեալների դատարան մտցնելու մասին։ Թէև ներկայ պայմաններում՝ մինիստրական կազմը և վերին պալատի՝ Պետական Խորհրդի տրամադրութիւնը առիթ չեն տալիս յուսալու, որ այդ օրինագիծը անցնի, բայց և այնպէս անհրաժեշտ է ամեն դէպքից օգտվել մեր այդ սուր կարիքը լսելի դարձնելու համար։

Որպէս արգումենտ Կովկասում երդուեալների ինստիտուտ մտցնելու դէմ, արդարադատութեան մինիստրութիւնը միշտ առաջ է բերում հետևեալ նկատումները. երկրի ազգաբնակութեան ռուսաց լեզու չիմանալը և ազգայնական անհամերաշխութիւնը. լեզու չիմանալը կը դանդաղեցնի գործավարութիւնը, իսկ ազգայնական անհամերաշխութիւնը կը վնասի արդարադատութեանը։

Որ այդ երկու և գլխաւոր առարկութիւնները կրիտիկայի չեն դիմանում, պարզ է ամենքի համար։

Չէ որ արքունական դատարանի գործավարութիւնն էլ մեր երկրում նոյն չափ դանդաղեցվում է ազգաբնակութեան պետական լեզու չիմանալու պատճառով. չէ որ արքունական դատարանը ևս ամբողջ դատավարութիւնը կատարում է թարգմանների միջոցով. չէ որ այժմ էլ թէ մեղադրեալները և թէ վկաները բացատրութիւններ են տալիս տեղական լեզուներով. ուրեմն երդուեալ ատենակալների ներկայութիւնը չի դանդաղեցնի դատավարութիւնը. ընդհակառակը, ծանօթ լինելով տեղական լեզուներին, հասկանալով մեղադրեալների ու վկաների ասածը, անմիջական տպաւորութիւն ստանալով լսածից, նրանք հնարաւորութիւն կունենան աւելի ճիշդ դատելու, քան տեղական լեզուները չը հասկացող, անմիջական տպաւորութիւն չը ստացող պաշտօնեայ դատաւորը։

Ինչ վերաբերում է այն մասին, թէ ազգայնական անհամերաշխութիւնները կը վնասեն արդարադատութեանը, այդ արգումենտի դէմ կարելի է բերել իրական փաստեր, որոնք կապացուցեն, որ հասարակական խղճի համար չը կան ոչ ազգայնական և ոչ էլ կուսակցական հարցեր. վերոյիշեալ երկու խոշոր պրօցեսները մեզ ապացոյց, որ երդուեալ ատենակալները, իրանց բարձր կոչումի համաձայն, չեն ղեկավարվում ոչ մի կողմնակի նկատումներով, այլ դատում են անկախ, ազատ խղճի թելադրութեամբ։

Սօֆիա Դանիէլ-Բէկ

ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ

1905 թ. յետոյ կառավարութեան անտեսական քաղաքականութիւնը որոշ գոյն ընդունեց։ Ուժեղ սեփականատէր, նորագոյն տիպի ինդիվիդուալիստական գիւղատնտեսութիւն—մի կողմից. միջոցներ ձեռք առնել կիսաքաղց մասսաների կացութեան դէմ, ըմբոստութիւնը ծայրագաւառներում արմատախիլ անել—միւս կողմից։ Սա է այդ քաղաքականութեան նշանաբանների մի մասը։ Այդ քաղաքականութեան է ծառայում Ստոլիպինից ժառանգութիւն մնացած՝ հողատիրութեան վերաբերեալ յայտնի օրէնքը. դրա համար է, որ գաղթային գործը Ռուսաստանում, սկսած 1905 թւից, կառավարութեան առանձին ուշադրութեանն է արժանացել։

Գաղթը այսօր մեծապէս խրախուսվում է. նա յատուկ խնամքի առարկայ է դարձել։ Գաղթի կանոնաւորման համար կան օրգաններ՝ գաղթային վարչութիւն, իսկ տեղական վայրերում գաղթականութեան վրա հսկում են հողաշինարարական յանձնաժողովները, զէմսկի նաչալնիկներն ու նահանգապետները։ Գաղթը այդպիսով մեզ մօտ օրինականացած ինստիտուտ է։

Եւ նա հերթական հարց է դարձել։

Գաղթային շարժումը Ռուսաստանում գոյութիւն է ունեցել 1905 թ. առաջ էլ, ի հարկէ։ Նրա քիչ թէ շատ ամբողջական պատկերը տալու համար ընթերցողի ուշադրութիւնը հրաւիրում ենք այս ծաղծի վրա։

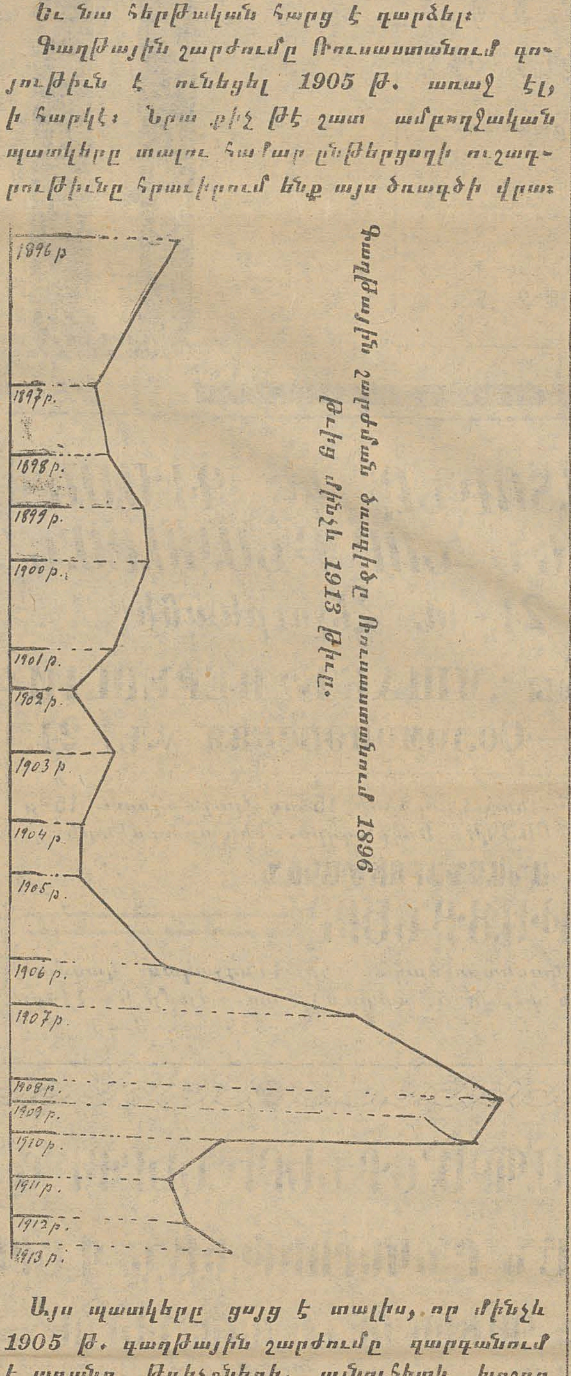

Այս պատկերը ցոյց է տալիս, որ մինչև 1905 թ. գաղթային շարժումը զարգանում է առանց թռիչքների, այնուհետև խոշոր ոստիւններով է նա առաջ գնում՝ 1908 թ. հասնելով իր զարգացման ամենաբարձր կէտին։ 1906—1913 թ. թ. դէպի Սիբիր տանող գաղթային շարժման վերաբերեալ կլոր թւերն են՝

1906 թ.	գաղթել են	141,000	մարդ
1907 »	»	427,000	»
1908 »	»	665,000	»
1909 »	»	620,000	»
1910 »	»	316,000	»
1911 »	»	200,000	»
1912 »	»	235,000	»
1913 »	»	294,000	»

Գաղթը անտեսական վատթար կացութեան հետևանք է։ Գաղթին ենթակայ է գիւղացիական մասսան, որ շնորհիւ սակաւահողութեան և անհողութեան՝ ամենադժնդակ անտեսական պայմաններում է ապրում. և գաղթում են մարդիկ գլխաւորապէս այն վայրերից, որտեղ սակաւահողութեան փաստը աչքի է զարնում՝ Ռուսաստանի արևմտեան մասից, սևահող նահանգներից և մասամբ էլ հարաւից։

Ահա և գաղթականների անտեսական դրութեան պարզ պատկերը։ 1905—1911 թ. թ. 50 եւրօպական նահանգներում 1 ծուխը ունէր նադէլի հող միջին հաշւով—առհասարակ գիւղացիականը 11,1 դես., գաղթականականը 3,65 դեսեատին։

1911 թ. գաղթային անտեսութիւնների վիճակը այսպէս էր.

անհող տնտ. կազմում էին	22,1%
մինչև 3 դ. ունեցող	39,5%
3—6 դ. ունեցող	22,3%
6—10 դ. ունեցող	10,5%
10 դ. աւելի	5,6%

Դէպի ուր է դիմում քարուքանդ եղած գաղթական ռուս գիւղացին։ Կառավարութեան հրամանով՝ դէպի Սիբիր ու Կովկաս։ Սիբիրի նկատմամբ այդ քաղաքականութիւնը դեռ կարելի է անտեսական անուանել, այն ինչ Կովկասի վերաբերմամբ նա ունի, թող թոյլ տրվի մեզ այս տաւտալօգիան, միմիայն քաղաքական նպատակներ։ Խօսենք նախ Սիբիրի մասին։

Սիբիրում ազատ հող շատ կայ։ Բայց ինչ օգուտ դրանից, երբ այդ երկիրը գաղթողների թշուառութիւնը աւելանում է։

Նախ և առաջ գաղթականների նկատելի մասը կորչում է բառի իսկական իմաստով. այսպէս՝ 1906, 1907 և 1908 թւականների ընթացքում Ռուսաստանից Ուրալեան լեռնաշղթան է անցել 1.552.439 մարդ, որից միայն 564.041 հոգին է կարողացել «երջանիկ» վիճակ ստեղծել. 284,984 մարդ ետ է վերադարձել, իսկ ուրտեղ է մնացել 703.414 ը. նրանք մասամբ մեռել են, մասամբ կորել և մասամբ էլ մերկ ու քաղցած ցրվել Սիբիրի լայնածաւալ դաշտերում։

Երկրորդ, իւրաքանչիւր տարի գաղթողների խոշոր տոկոսը ոչինչ չը գտնելով «աւետաց երկրում»՝ նորից ետ է վերադառնում. և այդ յետադարձ շարժումը տարէ-տարի աճում է։ Սիբիր գաղթողներից հետևեալ տարիների ընթացքում ետ են եկել

1906 թ.—$4^{1}/_{2}$%	1907 թ.—$6^{1}/_{2}$%
1908 թ.—6%	1909 թ.—13%
1910 թ.—36%	1911 թ.—60%

Երրորդ, գաղթականների նոր անտեսութիւնը նոյն անկեալ դրութեան մէջ է գտնվում. դա նոյն կէս-պրօլետարական և ուղղակի պրօլետարական անտեսութիւններն են, որ բռնում են անհիւրընկալ Սիբիրի սառն ու թաց տափարակների վրա։ Գաղթականական վարչութեան տեղեկութիւնների համաձայն, 1903—1905 թ. թ. Սիբիրի նորաստեղծ գիւղական անտեսութիւնների 10%-ը չէ ունեցել աշխատանքի համար ոչ մի անասուն, 12%-ը ունեցել է 1-ական, 15%-ը կով չէ ունեցել, իսկ 25%-ը զուրկ է եղել գութանից։ Եւ այս ամենը բաւական չէ՝ Սիբիրի գաղթավայրերում սովորական երևոյթ է դարձել ցինգան, որ աջ ու ձախ հնձում է իր թշուառ զոհերին. կան բնակավայրեր, որտեղ մահացումը 30%-ի է հասնում։

Մարդիկ տեղահան են արվում, որպէս անասուններ՝ հրվում են ապրանքատար վագօնները, կեղտի և աղտեղութեան մէջ, աղմկալից ու ժխորային մթնոլորտում՝ հայհոյանքների, յաճախ և բռունցքների տարափի տակ, հազար ու մի նեղութիւններով մի կերպ ընկնում են դաժան Սիբիրը՝ ինչ է—այնտեղ աւելի վատթար վիճակ բաժանելու և ամենալաւ դէպքում՝ լի չարչարանքով մահ ընդունելու համար։

Ուշագրաւ պատկեր է ներկայացնում կառավարութեան կովկասեան գաղթային քաղաքականութիւնը, որ միանգամայն զուրկ է անտեսական իմաստից։

Սակաւահողութեան կողմից ինքը Կովկասը Ռուսաստանում պատուաւոր տեղ է բռնում։ Այս հանգամանքը տակաւին 3-րդ Պետ. Դումայում պարզել է սօց.-դեմ. պատգամաւոր Ս. Չխէիձէն իր՝ գաղթային քաղաքականութեան նուիրած մի լաւ ճառում, որտեղ խնդրին վերաբերեալ վիճակագրական ցայտուն տեղեկութիւններ է տալիս նա։ Այսպէս, Գանձակի նահանգի չորս գաւառում—Զանգեզուր, Ջէբրայիլ, Շուշի և Ջիվանշիր—մի հոգու հողային ապահովութիւնը հաւասար է 0,6 դեսեատինի. Քութայիսի նահանգում գիւղացիների 70%-ը չքաւորութեան մէջ է ապրում, իսկ ծխական հաշւով այնտեղ ծուխերի 33%-ը կատարեալ անապահով վիճակումն է գտնվում։ Նորագոյն տեղեկութիւնների համաձայն՝ անդրկովկասեան 4 նահանգներում անտեսապէս անապահով գիւղերի թիւը 46%-ի է հասնում։

Այսպիսի պայմաններում երկիրը լցվում է գաղթականներով, որոնց անտեսական կացութիւնն էլ նոյնն է։ Բաքուի նահանգի Լենքօրանեան գաւառում գաղթականների մարդաբաժինը 0,5 դեսեատին է հաշւվում, իսկ նոյն նահանգի Ղուբայի գաւառում՝ 0,9 դեսեատին։

Անիծեալ երկիր, քո ըմբոստ ցեղերով, որոնց հարկաւոր է խելքի բերել, և այդ նպատակով քաղցած ու անբաւականութեան դրան կանգնած ռուս մուժիկը հեռու հիւսիսից քշվում է դէպի օտար Կովկասը։ Այստեղ՝ բաւական չէ, որ նրան շարունակում են քաղցից կոտորել, այլ և դուրս են բերում նոյնքան անանկ՝ կովկասեան գիւղացու դէմ։ Ինչպէս սենատոր Կուզմինսկին հաղորդում, տեղական գաւառական գլխաւորներին պատուիրված է Մուղանի նորածագ գիւղերի, ինչպէս և Պօկրօվէցի գաղթական գիւղացիներին զինել պետական գանձարանի հաշւով՝ տալով իւրաքանչիւր 100 ծուխին 10 բերդանկա։

Բանը այնտեղ է հասել, որ այսօր եկւոր ու բնիկ գիւղական տարրերը Կովկասում ընկած են իրար հետ, նրանց միջև գժտութիւնը անպակաս է։

Ռուսաստանի գիւղացին հող չունի։ Եւ նրան հող են խոստանում, սակայն սրա փոխարէն նա անասելի նեղութիւններ ու մահաբեր հիւանդութիւններ է ստանում։

Գիւղացին Ռուսաստանում սոված է։ Նրան մի կտոր հող է պէտք, որից նա զրկված է և որի տեղը Ռուսաստանում շատ է։ Բայց նա գիւղացու ձեռքերում չէ գտնվում։

Գիւղացուն ոչ թէ գաղթականութիւն է հարկաւոր, այլ այդ հողը։ Այս պահանջը ուժգնօրէն առաջ են մղում Ռուսաստանի առաջաւոր ու հետևողական տարրերը։

Ալ. Մարտունի

ԿՕՊԷԿՈՎ՝ ՄԵԾ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆինլանդական ժողովրդի մէջ տասնեակ տարիներից ի վեր գոյութիւն ունի մի պարտադիր և ոչ ծանր տուրք, որ կոչվում է «կօպէկի տուրք»։ Այդ տուրքին ենթարկվում են բոլոր ֆինլանդացիները՝ սկսած նորածնից մինչև զառամեալը՝ անխտիր։ Եւ այսպէս՝ իւրաքանչիւր ֆինլանդացի անհատ պարտաւոր է վճարել շաբաթական միմիայն մի կօպէկ, մի չնչին և միանգամայն աննշան գումար։

Այդ չնչին կօպէկների տուրքը գանձվելով մի տեղ տարեկան հասնում է տասնեակ հազարների, իսկ տարիների ընթացքում՝ միլիօնների։ Հաւաքված այդ գումարի տոկոսիքով ֆինլանդացին ապահովում է իր հասարակական բոլոր բարենպատակ հաստատութիւնները։

Արդ՝ չէ՞ր կարելի արդեօք այդ աննման ու շինարար սովորութիւնը պատուաստել և մեր ազգային կեանքում, մանաւանդ որ մեր հասարակական հաստատութեանց պահպանման ծով կարիքի դէմ կաթիլներ միայն ունենք։ Եթէ այս օգտաւէտ սովորութիւնը իբրև մի սրբազան պարտաւորութիւն հնարաւոր չէ իւրացնելու ազգովին, ապա չէ՞ր կարելի գնել այդ տուրքը միայն ռուսահայի և թէկուզ միմիայն Թիֆլիսի հայութեան վրա, որտեղից կարելի է տարածել և աւելի լայն շրջանների։

Թիֆլիսում հաշւվում է 100,000 հայ, կը նշանակէ՝ շաբաթը կը գանձվի այդքան կոպէկ, որ կը լինի 1000 ր., ամիսը՝ 4000, իսկ տարէնը 48—50,000 ր.։

Այսքանը դեռ կոպէկներով. բայց չէ՞ որ կը գտնվեն անհատներ, որոնք իրանց բաժին կոպէկների փոխարէն կը տան մինչև իսկ րուբլիներ, տարեկան մի քանի հարիւրներ կամ հազարներ վճարելով։ Տարբերիներ կամ հազարներ վճարելով։ Տարեկան այսպիսի մի հսկայ գումարով ազատօրէն կը հոգացվեն Թիֆլիսի ամբողջ նահանգի հայ ծխական դպրոցական կարիքները, որով դպրոցական ֆոնդի նպատակը մասամբ կը կատարվի ժողովրդի իսկական կոպէկներով։

Բացի նիւթական այս մեծ բարիքից, որ կը մատուցվի հայ հասարակութեանը, կոպէկի տուրքով կունենանք և մի այլ բարոյական կողմ, այն՝ որ իւրաքանչիւր հայ, սկսած մանուկներից մինչև ծերունիները, այս ընդհանուր բարոյական պարտականութեամբ կը կապվեն թէ միմեանց հետ և թէ իրանցով պահվող հիմնարկութեանց հետ։

Որքան քաղցր է տեսնել, թէ ինչպէս 3—4 տարեկան երեխայի հոգու մէջ իր սիրելի խաղալիքների հետ զուգընթացաբար զարգանում է՝ շնորհիւ կոպէկի տուրքի՝ պարտականութիւն և սէր դէպի հասարակական շահերը։

Այս բազմօգուտ սովորութեան մասին ճառեց Վէրայի ս. Խաչ եկեղեցու ծխ. հոգաբարձութեան նախագահ Լ. Ճշնաւորեանը հոգաբարձութեան մի նիստում, ուր խորհրդակցութեան նիւթ էր Վէրայի Թաղում ծխ. դպրոցի բացումը։

Եւ հոգաբարձութիւնը որոշեց վերոյիշեալ սովորութիւնը՝ «կոպէկի տուրքը» անց կացնել ծխ. ընդհանուր ժողովում, որը կայանալու է այս օրերս նոր հոգաբարձութիւն և երեցփոխ ընտրելու համար։

Կար. Ղազարեան

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԺՈՂՈՎԸ

Յունիսի 8-ին, Ներսիսեան դպրոցի հին շինութեան մէջ տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը։ Մասնակցում էին 58 անդամ։

Որովհետև ժողովը շարունակութիւն էր, ուստի պէտք է սպառէր իր զբաղմունքի առարկաները նախորդ ժողովի նախագահ Լ. Ղուլեանի ղեկավարութեամբ։ Վերջինիս բացակայութեան պատճառով, ընտրվեց նոր նախագահ՝ Ա. Սահակեան և քարտուղար՝ Ա. Երզնկեան։

Ժողովը բացված յայտարարելուն պէս, վարչութեան կողմից Ա. Աթանասեան ընդհանուր ժողովին զեկուցում արեց նոր գտնված փաստաթղթերի մասին, որոնց գումարը համնում է ութ հազարի։

Պարզվում է, որ այդ հաշիւները, իւրաքանչիւր տարվանը առանձին, խնամքով պահված են եղել ծրարների մէջ հանգուցեալ Ալ. Քալանթարի տանը և պատահաբար միայն գտնվել է վերջերս։

Վարչութիւնը այդ նոր փաստաթղթերը ստանալուն պէս, դիմել է վերստուգիչ յանձնաժողովին, խնդրելով քննել և այդ հաշիւները։

Վերստուգիչ յանձնաժողովը հրաժարվել է քննել, պատճառաբանելով, որ իր միսիան աւարտված է, որ ընդհանուր ժողովը արդէն վերջնական որոշում է կայացրել այդ առիթով։

Ա. Աթանասեանը վերստուգիչ յանձնաժողովի այդ պատասխանը բերելով ընդհանուր ժողովին, խնդրում է յանձնարարել կամ նախկին վերստուգիչ յանձնաժողովին քննելու այդ հաշիւները, կամ մի այլ մարմնի։

Թեր ու դէմ կարծիքներից յետոյ, ժողովը, համարեա միաձայն, որոշեց յանձնել նախկին վերստուգիչ յանձնաժողովին իրանց փոխանորդների հետ միասին քննելու նոր փաստաթղթերը և ներկայացնելու զեկուցում այդ մասին առաջիկայ ընդհանուր ժողովին։

Դրանով ընդհանուր ժողովը գալիս էր վերացնելու այն ճնշող տպաւորութիւնը, որ թողել էին թէ ժողովականների վրա և թէ հասարակութեան որոշ խաւերում՝ ճառախօսներից մի-երկուսի անզգոյշ ու վայրիվերոյ արտայայտութիւնները, և, որ գլխաւորն է, նախորդ ընդհանուր ժողովի կայացրած որոշումը՝ որով մեղադրվում էր վարչութիւնը «յանցաւոր անփութութեան» մէջ։

Այնուհետև ժողովը անմիջապէս անցաւ ընտրութիւններին։

Ըստ կանոնադրութեան հարկաւոր էր ընտրել Ընկերութեան նախագահ, վարչութեան վեց անդամ, 4 փոխ-անդամ և վերստուգիչ յանձնաժողովի երեք անդամ։

Նախագահի պաշտօնի համար առաջարկվեցին երկու թեկնածուներ՝ Յ. Փիրալեան և Աւ. Սահակեան։ Առաջինը հրաժարվեց քուէարկվել։

Աւ. Սահակեան գաղտնի քուէարկութեամբ (տուփով) 33 ձայնով ընդդէմ 18-ի ընտրվեց նախագահ Ընկերութեան։

Ապա առաջարկվեցին թեկնածուներ վարչութեան անդամների համար։

Հին կազմից կտրականապէս հրաժարվեց քուէարկվել Ա. Աթանասեան։

Գաղտնի քուէարկութեամբ թերթիկներով վերընտրվեցին նախկին վարչութեան անդամներ Յ. Փիրալեան, Գար. Խարազեան, Յ. Մելիք-Բախտամեան։ Նորերից՝ Յովս. Աթաբէկեան և Արշ. Մխիթարեան։ Կէսից պակաս ձայն ստացան Ա. Թամամշեան, Ջաւրեան և Տ. Գիւզալեան։

Ուրեմն պակասում է վարչութեան մի անդամը։

Ժողովը որոշեց վերջիններիս ընտրութիւնն էլ յետաձգել յաջորդ ժողովում կատարելու միւսների հետ միասին։

Քուէարկութեանը մասնակցում էին 57 հոգի։

Աշխատակից

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նոր նուիրաբերութիւններ

Շուշի, 1 յունիսի

Ինչպէս յայտնի է, բազմաւաստակ շուշեցի Արշակ Ղուկասեանը և սրա եղբայրները իրանց վաղամեռ քրոջ՝ Մարիամի յիշատակը յարգելու համար իրանց սեփական երկյարկանի շինութիւնը, որ 50,000 րուբլուց աւել արժէ, նուիրել են հայոց Մարիամեան օրիորդաց դպրոցին, որ իրանց քրոջ անունով պէտք է անուանվի «Մարիամ Ղուկասեան»։ Այդ հին շինութեան կից այժմ շինվում են տասը հատ դասարաններ, որի համար Ար. Ղուկասեանը իր եղբայրների հետ միասին նուիրաբերել է 30,000 ր. և դպրոցի ապահովութեան համար 200,000 ր., որի տոկոսիքով պէտք է պահվի այդ դպրոցը։ Գործի այս աջողութիւնը պարտական ենք թեմիս կառավարիչ Ջաւէն վարդապետին։

Հին շինութեանը կից տասը դասարաններ կառուցանելու համար ընտրված են շինարարական յանձնաժողովի անդամներ յանձին քաղաքագլուխ Դր. Քալանթարեանի, Նիկ. Օհանեանի, Կար. Շիշեանի, տեխնիկ Լ. Մինասբէգեանի, Ս. Սարուխանեանի և Մ. Դանիէլեանի, որոնք փետր. 24-ից գործի են ձեռնարկել։ Շինութեան համար մինչև այժմ անհրաժեշտ նիւթեղէնները—քար, կիր, աւազ—պատրաստ լինելով՝ մայիսի 20-ին դպրոցական շէնքի հիմը օրհնվեց Ջաւէն վ.-ի ձեռքով։ Օրհնութեան հանդէսին ներկայ էին յանձնաժողովի անդամները, հոգևորականութիւնը և երկսեռ հասարակութիւնը։

Իսկական հանդիսականատրութիւնը և օրհնութեան կոնդակի ընթերցումը յետաձգվա են այն ժամանակին, երբ Ղուկասեան եղբայրներից մէկն ու մէկը այս ամառս գայ Շուշի։ Գործը այժմ եռուն վիճակի մէջ է և աշխատանքները շինութեան վերաբերմամբ շարունակվում են։ Ինչպէս մեզ յայտնեց ճարտարապետ Լ. Բաղդասեանը, դպրոցական շէնքը պատրաստ կը լինի նոյեմբերի վերջերին։

Լ. Յովսէփեան

Դուշէթը առաջադիմում է

Դուշէթ, 3 յունիսի

Մեր փոքրիկ քաղաքը, շնորհիւ գաւառապետ Գուլիեւի, կարճ ժամանակում աչքի ընկնող առաջադիմութիւն է անում։

Քաղաքը միացվեց հեռախօսով գաւառիս մեծ և կարևոր վայրերի հետ, այն է՝ Մուխրան գիւղին (22 վ.), Օձիսին, Մճաղիսջվարին, Բազալէթին և այլն։ Սիւներն արդէն տնկված են և մի քանի օրից յետոյ միացվելու են նաև Մցխեթ (33 վ.), Ախալգօրի և այլն։ Կարճ ժամանակում հնարաւորութիւն կայ Դուշէթը միացնել և Թիֆլիսի հետ։

Բացի վերոյիշեալ նորութիւններից՝ պէտք է յիշատակել, որ ամբողջ քաղաքի քարելը վերջանալուն մօտ է։ Իսկ գլխաւոր զբօսավայրը, որ բարձր-թողի էր արված, բոլորովին կարգի է բերված, խճուղու երկու կողմն էլ բազմաթիւ ծառեր են տնկված։

Ներկայումս գաւառապետը մտածում է շուտով բաց անել չորս-դասարանեան պետ. դպրոց, որի կարիքը վաղուց է զգացվում։ Արդէն հարկաւոր միջոցներ ձեռք է առնում, և յոյս կայ, որ առաջիկայ սեպտեմբերից դպրոցը բացվի։

Գաւառումս բնակութիւն հաստատած աղքատների մեծ մասը չքված է։

Քաղաքումս նորից երևացին մի քանի ինժենէրներ, որոնք գնացին Կովկասեան լեռնաշղթայով ծրագրվող ճանապարհի մերձակայ ջրերի ընթացքը դիտելու։

Վերոյիշեալ երկաթուղու մօտալուտ շինութեան սկսելու լուրը՝ մեծապէս ուրախացրել է տեղացիներին։ Ենթադրվող երկաթուղագիծն անցնելու է քաղաքիցս մօտ 3 վերստ հեռաւորութեամբ։

Յ. Ք. Ապրիկեան

Դպրոցի ապահովութեան սուրբը

Գորի, 2 յունիսի

Մայիսի 31-ին փակվեց տեղիս հայոց դպրոցի 1913/14 ուսումն. տարին։ Աշակերտ-աշակերտուհիները բոլոր առարկաներից մեծ առաջադիմութիւն են ցոյց տուել, բացի կրօնից, որից համարեա թէ բոլոր բաժանմունքներումն էլ շատ թոյլ են եղել։ IV բաժանմունքը աւարտողներին վկայականներ չը տրվեցին, որովհետև դպրոցի հոգաբարձութիւնը մտադիր է սեպտեմբերից բանալ V բաժանմունք։

Հոգաբարձութիւնը նոյն օրը ժողով ունեցաւ, որտեղ որոշվել է հրաւիրել երկու ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի, եկող ուսումն. տարվայ համար այդ ժողովին հոգաբարձութիւնը հրաւիրել էր նաև տեղիս երեք եկեղեցիների երեցփոխներին, որոնք խոստացան տալ յօգուտ դպրոցի ամեն մէկը տարեկան 120-ական ր.։

Մեր նորահաստատ հոգաբարձութիւնը մեծ եռանդով է կպել դպրոցական գործին և այս մի քանի ամսում աշխատեց՝ հին հոգաբարձութեան օրով համարեա թէ փակվող դպրոցի նիւթականը այն աստիճան աւելացնել, որ կարողանում է V բաժանմունք էլ բանալ։

Մ. Մարութեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

✦ Պաշտօնական գործերով Կարս մեկնեց փոխարքայի զինուորական մասի օգնական Ա. Զ. Միշլաեվսկին։

✦ Արհեստաւորաց վարչութիւնը այն բանի համար, որ փոխարքան թոյլ տուեց իր անունով կոչել արհեստաւորների ազգային հասարակական տունը, այս օրերս մի ուղերձ է ներկայացնելու փոխարքային։

✦ Քաղաքային վարչութիւնը որոշել է Վեստակա փոխադրվող Թիֆլիսի նահանգապետ Ա. Գ. Չերնեաւսկուն ներկայացնել մի ալբոմ, Թիֆլիսի քաղ. կառուցւածքների լուսանկարներից կազմված։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ պ. Ս. Մալխասեանցը հրաժարվել է Յովնանեան դպրոցի տեսչի պաշտօնից և որ նրա հրաժարականը ընդունվել է հոգաբարձութիւնից։ Կարծում ենք, որ հոգաբարձութիւնը սխալ է գործել՝ ընդունելով Ս. Մալխասեանցի հրաժարականը, որի նման փորձառու և Յովնանեան դպրոցի տեսչական պաշտօնին համապատասխան անձնաւորութիւն հազիւ թէ հեշտութեամբ գտնվի։

✦ Թիֆլիս է եկել Թիւրքահայ յայտնի ազգային-հասարակական և գրական գործիչ դոկտ. Ն. Տաղաւարեանը։ Նրա ժամանումը կապ ունի Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան գործերի հետ։

✦ Յունիսի 5-ին բոլոր մսագործները կանչվեցին քաղ. վարչութիւն, ուր նրանց յայտնվեց մսի սակագինը վերացնելու մասին այն նախազգուշացումով, որ եթէ ի չարը գործ դնեն այդ կարգադրութիւնը, սակագինը նորից կը վերականգնվի։ Մսագործները հաւաստիացրին, որ այդպիսի բան չի լինի և թէ այդ կարգադրութիւնը կը կանոնաւորի մսի առևտուրը։ Նրանք խոստացան միսը բաժանել 4 տեսակի և դրանց գները յայտնեցին, թէ քանիսով են ծախելու։

✦ Տեղական բորսային կոմիտէտը մտադրութիւն ունի քաղ. նոր սպանդանոցին կից հիմնել մսի բորսա։

✦ Թիֆլիս ժամանած՝ Շանեավսկու համալսարանի պրոֆ. Ն. Կ. Կոլցով երեք ուղեկիցների հետ միասին մեկնեց Անի. այնտեղից գնալու են Սևան, լիճը և վանքը դիտելու, Սելիմեան լեռնաշղթան, որ գտնվում է Արաքսի մօտ, բուսական և կենդանական հետազօտութիւններ կատարելու, իսկ Անիում և Սևանում հնագիտական և պատմական նիւթեր ժողովելու։ Պրոֆեսորի և նրա ընկերների մօտ կայ կինեմատոգրաֆիական ապարատ, որով նրանք վերցնելու են կենդանիների, գլխաւորապէս Կովկասի ազգաբնակութեան տանու կենդանիների պատկերները։

✦ Մակուի Սուլթան-խանը և Թէյմուրխանը, որ այս օրերս գտնվում էին Թիֆլիսում, յունիսի 7-ին մեկնեցին Մակու։

✦ Առաջիկայ 1915 թւի յունվարի 1-ին լրանում է 40 տարին այն օրից, երբ Թիֆլիսում առաջին անգամ քաղաքային կանոնադրութիւն մացվեց։ Քաղաքային վարչութիւնը դումայի քարտուղար Ա. Ի. Ստաւրովսկուն յանձնարարել է նիւթեր ժողովել այդ յիշատակելի օրվայ վերաբերեալ։

✦ Գոլովինսկի պրօսպէկտի վրա նոր շինվող քաղ. տան հողային աշխատանքները վերջանալու վրա են։ Այս օրերս տեղի կունենայ հիմնարկէքը։ Շինութեան կառուցումը, ինչպէս ենթադրում են, կը վերջանայ 1915 թւի փետրվարին։

✦ Պօստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը թոյլատրել է ընդարձակել քաղ. հեռախօսային ցանցը ևս 900 աբօնենտներով։ Աշխատանքները կը սկսվեն ընթացիկ ամսում և կը վերջանան 1915 թւի սկզբներին։ Ներկայումս հեռախօսային ցանցն ունի 1800 բաժանորդ։

✦ Ամառային սեզօնի պատճառով Թիֆլիսի դատարաններում աշխատանքները կատարվելու են առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 2-ը ցերեկվայ։ Իսկ դատաստանական պալատի և շրջանային դատարանի նստաշրջանը մինչև սեպտեմբեր քաղաքից դուրս չի գնալու։

✦ Այս տարի յունվարի 1-ից մինչև ներկայ յունիսի 1-ը Թիֆլիսի բուսաբանական այգին այցելել են 37,000 մարդ՝ վճարով և մօտ 2000 մարդ անվճար, որոնք մեծ մասամբ էկսկուրսանտներ են եղել։

✦ Ս. Թառայեանին թոյլատրված է հրատարակել ռուսերէն լեզուով մի շաբաթաթերթ „Востокъ“ անունով։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

✦ Պետական Դումայի պրեզիդիումը և 15 պատգամաւոր մեկնեցին Բեվէլ՝ անգլիական նաւատորմին դիմաւորելու համար։ Այդ այցելութիւնը քննվում է քաղաքական իմաստով։ Գերմանական մամուլը իր կողմից մատնանշում է, որ անգլիական նաւատորմի Ռուսաստան գալը արգասիք է ռուս-անգլիական ծովային պայմանագրի, որ կնքվեց վերջերս։

✦ Պարզվում է, որ միջազգային սոցիալիստական բիւրօյի նախագահ Վանդերվէլդէն եկել էր Պետերբուրգ՝ ռուսական սոցիալ-դեմօկրատիական կուսակցութեան մեծամասնականներին փոքրամասնականների հետ հաշտեցնելու համար։ Նրա ջանքերը ապարդիւն անցան։

✦ Տիրահռչակ պրօֆ. Մեչէժկովսկին նամակներով խնդրում է Ռասպուտինին և Մեշչերսկուն աջակցել, որպէսզի թոյլ տրվի իրան Ռուսաստան վերադառնալ։ Պրօֆէսօրը իր զոհ Կալէրիայի մօրը ուղարկել է 2000 րուբլի։

✦ Պետական Դումա ընդունեց այն օրինագիծը, որով Էջմիածնի սինօդի պրօկուրորի ռոճիկը յուլիսի 1-ից աւելացվելով դառնում է տարեկան 4200 ր. հետևեալ հաշւով. զուտ ռոճիկ 2700 ր., ճաշի համար՝ 750 ր. և բնակարանի համար՝ 750 րուբլի։

✦ Ներկայումս առևտրի մինիստրը մշակում է մի օրինագիծ, որով երեխաների համար բանւորական օրը 6 ժամից չը պէտք է անցնէ։

✦ Աստրախանում վախճանված ռուս յայտնի բարեգործ Շէլապուտինը թողել է աւելի քան 15 միլիօն կարողութիւն։ Ի միջի այլոց նա կտակել է Մոսկվայի մանկավարժական ինստիտուտին 30,000 ր., կնոջը՝ 200,000 ր., թոռանը՝ $5^1/_2$ միլ. և այլն։

✦ «Р. В.»-ում կարդում ենք. «Ի յիշատակ Լազարեան տոհմի, որ կարևոր դեր է խաղացել Էջմիածնի և ռուսաց կառավարութեան յարաբերութիւնների միջև, և ի նկատի ունենալով Լազարեան արևելեան լեզուների ճեմարանի 100-ամեայ յօբելեանը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ V վճռել է բանալ բոլոր երկիրների հայերի մէջ հանգանակութիւն՝ կազմելու համար մի դրամագլուխ՝ ճեմարանի շինութիւնը ընդլայնելու համար, որպէսզի կարելի լինի ուսում տալ նաև արտասահմանեան հայերի երեխաներին։ Ներկայումս ճեմարանում ուսանում են մօտ 15 երեխայ Պարսկաստանից և Թիւրքիայից։ Ճեմարանի հոգաբարձու իշխան Ս. Աբամելիք-Լազարեանը աւելացնում է թոշակաւորների թիւը վերջինների համար»։

✦ «Пет. Курьеръ»-ի մէջ տպված է մի յօդուած այն մասին, թէ այլևս ռուսաց դիպլօմատիան չը պէտք է սահմանափակվի միայն դէպի թիւրքահայերի հարցը։ Մանաւանդ չը պէտք է թոյլ տալ, որպէսզի Գերմանիան ուժեղանայ Անատօլիայում։

✦ Աստրախանի անապատում ժանտախտից մահացել են չորս հոգի։

✦ Բէյլիսի գործի առիթով դատապարտված փաստաբաններին Պետերբուրգում պատւեցին ճաշով։ Նրանք Ռուսաստանի ամէն կողմից ստանում են ողջոյնի հեռագիրներ ու գրութիւններ։

✦ Պետերբուրգում յունիսի 7-ին սկսվել է միջվարչական խորհրդակցութիւն Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումի օրինագիծը մշակելու համար։ Մասնակցում է նաև Կովկ. ուսումն. շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆը։ Պոլիտեխնիկումը մտադրութիւն կայ բանալ 1915 թ.։

✦ Պետերբուրգից Պետ. Դումայի անդամ Մ. Պապաջանեան հեռագրում է մեզ. «Բարձրագոյնս ներման են արժանացել բժիշկ Արշակ Մնացականեան և ինժեներ Համասփ Սուքիասեան։ Նրանց թոյլատրված է վերադառնալ Ռուսաստան»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 6 յունիսի

«Մշակի» 117-դ համարում մի նամակ էր տպված իմ դէմ բողոք, որ ես ժողովի չեմ կանչում իմ ծխականներին հրաւիրաթղթով կամ յայտարարութեամբ, այլ իմ շուրջը բնակվող մի քանի բաղնիսպան-քիսաչիներով բաւականանում եմ, իսկ որոնք ինձանից հեռու են բնակվում, զլանում եմ նրանց ժողովի հրաւիրելու։ Ցանկալի էր իմանալ, թէ յիշեալ նամակը գրող ծխականը արդեօք չէ՞ կարդացել «Մշակի» №№ 101-ը և 106-ը, ուր՝ իր ակնարկած հրաւէրն արդէն տպված է. այդ նոյն հրաւիրագիրը տպված է նոյնպէս և այլ թերթում։ Հրաւիրաթղթեր ծխականներին առանձնապէս ուղարկված են դարձեալ իր ժամանակին, իսկ որ ծխականներն իրանց քար անտարբերութեամբ չեն բարեհաճել գալ ընտրութեանը մասնակցելու, այդտեղ յամենայն դէպս ծխատէրը չէ մեղաւոր, այլ այն ժողովուրդը, որ իր իրաւունքն ու պարտականութիւնը չէ ճանաչում։ Քիսաչի-բաղնիսպաններն ևս ծխական են։ Նրանք եկել էին ժողովի, և օրինական թիւը լրացած լինելով, կարծեմ ոչ ոք իրաւունք չունի ժողովը խափանելու։ Եկէք, տէր եղէք ձեր իրաւունքին, որպէսզի ձեր չը հաւանած մարդը ձեր իրաւունքին տէր չը դառնայ։

Բաբգէն Ք. Տէր-Խաչատրեան

Ելենովկա, 2 յունիսի

Որսաբդը Նոր-Բայազէտից իր գրած թղթակցութեան մէջ Ելենովկայում հիմնվելիք շոգենաւի մասնաճիւղի մասին հետևեալ սխալը։

Սևանի ծովի վրա շոգենաւային երթևեկութիւն հիմնում են ոչ թէ կարսեցի եղբ. Տէր-Պօղոսեանները, այլ ալէքսանդրօպօլցի Ե. Պետրոսեանը և եղբ. Բունիաթեանները։ Շոգենաւերից մէկը արդէն պատրաստ է և շուտով կը սկսի երթևեկել, իսկ միւս երկուսը պատրաստ կը լինեն սեպտեմբեր ամսին։

Յ. Բունիաթեան

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 27 մայիսի

Մեծ-Ղարաքիլիսայի ծխ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը, անկարող լինելով «լռութեամբ անցնել ուսուցչական կազմի» «Մշակի» № 92-ում լոյս տեսած նամակը, թերթիդ № 109-ում տուեց իր «բացատրականը»։

Պ. պ. հոգաբարձուները գրում են, թէ թեմիս առաջնորդն «արձակեց իր բանաւոր վճիռը սառնված միջադէպի առիթով»։

Խորէն եպ. երկու անգամ խօսակցութեան հրաւիրեց ուսուցչութեանը, մատնանշեց միջադէպն իբրև անցանկալի երևոյթ (որն ինք ուսուցչութիւնը շատ վաղուց շեշտել էր իր բոլոր պաշտօնական գրութիւնների մէջ), հայրական խրախուսանք կարդաց «առաջվայ պէս» անշեղ առաջ տանել կրթական գործը (ինչ որ ծրագրել և գործադրում է ուսուցչութիւնը) և իր վրա վերցրեց այնուհետև ուսուցչութեան ռոճիկների կանոնաւոր բաշխման հարցը, խոստանալով իր ժամանակին ուղարկել Ալէքսանդրօպօլի յաջորդին՝ դրամները գանձելու եւ, եթէ հնարաւոր է միանուագ, իսկ եթէ ոչ՝ մաս առ մաս բաւարարել ուսուցչութեան ամսաւորային ռոճիկները։

Ապա գոհ սրտով, սրտաբաց հանաքներով բաժանվեց՝ շարունակելու իր ճանապարհը։

Ճիշդ է, սրբազանն արձակեց կարուկ շեշտով մի բանաւոր վճիռ հոգաբարձուներից ոմանց այն առարկութեան դէմ, թէ «ռոճիկները վաղը կը բաժանենք», բայց այդ հրապարակելն իսկ աննպաստ է հոգաբարձուների համար, ինչպէս և խիստ ցաւալի՝ սրբազանի ներկայութեամբ կատարված ռոճիկների բաշխման պրոցեսն իր «կոսըրիօզով»։

Պ. պ. հոգաբարձուները «մի գիւտ» էլ են արել. ուսուցչութեան «անկօրրեկտ տակտն» ապացուցելու համար մեղադրում են, որ «ուսուցչութիւնը լրագրութեան նիւթ է դարձնում մի գրութիւն, որ նոյնիսկ գըրված չի եղել»։

Ուսուցչութիւնը «Մշակի» 92-րդ համարում գրում է «...Հոգաբարձութիւնն այդտեղ ևս ապշեցնող տակտ բանեցրեց. փոխանակ որևէ դրական քայլի նա, քննադատելով ուսուցչութեան յայտարարութիւնը, գտաւ այդպիսին միանգամայն յանդուգն» և այլն։ Իսկ ինչ է ասում հոգաբարձութեան ապրիլի 24-ի №57 արձանագրութիւնը, որի տեկստն հոգաբարձութեան նախագահն ինքն է թելադրել. ահա նա. «Հոգաբարձութիւնս քննադատելով ուսուցչութեան յայտարարութիւնը՝ գտաւ այդպիսին միանգամայն յանդուգն» և այլն։ Միւս օրը, ապրիլի 25-ին, աւ.-ուսուցիչն, իբրև ուսուցչութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ, յայտնում է մանկավարժական կազմին նրա ապրիլ 24 թւակիր յայտարարութեան առիթով հոգաբարձուների կայացրած վերոյիշեալ դատավճիռը, որն և նոյնութեամբ յիշատակվել է «Մշակի» № 92-ում լոյս տեսած գրութեան մէջ։ Սրանից պարզվում է արդէն, որ հոգաբարձութեան ապրիլի 27-ի № 31 պարսաւագրի մասին չէ խօսքը։

Թող չը վիրաւորվեն պ. պ. հոգաբարձուները, եթէ նրանց հոգեբանական բացատրութիւնները, փիլիսօփայական եզրափակումներն ու որակումներն անտես առնենք։

Ցաւում ենք, որ կրկին անգամ շեշտելու հեզութիւնը պիտի կրենք, որ պ. պ. հոգաբարձուները չեն ըմբռնում գրուածքը, ուստի մարդս, համբերութիւնը հատած, «ակամայ» պիտի մտածէ, որ չեն ուզում իսկ ըմբռնել։ Բայց մեզ ամիսներով փող չէք տուել, պահանջում ենք վճարել, հայհոյում էք, իսկ եթէ իրապէս անկարող էք բաւարարել, սովորականից մի քանի օր շուտ վերջացրէք ուսումնական տարին, որ գնանք, հաց ճարենք։ Պարզ չէ՞։

Թուեց գլխի են ընկել, որ նման առարկութիւններն ամենակարուկ միջոցներն են ներկայ իրաւակարգում բողոքներ լռեցնելու համար։ Իսկ եթէ հոգաբարձուները յիշողութիւնը կորցրած՝ մոռացել են անցեալը, ապա թող թերթեն իրանց արձանագրութիւնները հէնց սկզբից, որոնց համարեա իւրաքանչիւրի մէջ իրանց իսկ ստորագրութեամբ վաւերացված կը կարդան աւ.-ուսուցչի յարուցած «ուսուցիչների անցած ամիսների ռոճիկների բաւարարութեան» հարցերը՝ իրանց տիպիկ-շաբլօն արտայայտութիւններով՝ «որոշեց միջոցներ գտնել ու բաւարարել...»։ Վերջապէս թող կարդան ներկայ թւի մարտի 11-ի № 24 թերթական առաջնորդին ուղղած իրանց յայտարարութիւնը, որտեղ գրում են. «Ուսուցչութիւնն ահա երեք ամիս է՝ ռոճիկ չէ ստանում»։ Ապա հոգաբարձութիւնը, չքմեղ ձևանալով, ըստ իր բնորոշում է նոյնքան չքմեղ գանձապահի հետ պատահած դէպքը, որին ուսուցչութիւնը ցոյց է տուել «կուլտուրական մարդուն ոչ յատուկ վարվեցողութիւն, անվայել խօսքերով վիրաւորանք հասցնելով նրան»։ Ու կասկած է յայտնում, որ «թերևս դա էլ մանկավարժական մեթոդներից մէկն է, որ կիրառվեց նոյնպէս գանձապահի նկատմամբ»։

Ապրիլի 28-ին գանձապահ Աւ. Աղաբաբեանը թոյլ տուեց իրան բոլոր ուսուցիչուսուցչուհիների ներկայութեամբ դպրոցական յարկի տակ տգեղ վիրաւորանք հասցնել անհատ ուսուցիչներին։ Չը նայելով վիրաւորանք կրողների նախազգուշացումներին, պարոնը աւելի խորը գնաց իր արտայայտութիւնների մէջ՝ համեմելով այն անվայել շարժ ու ձևերով։

Պարզ է, ի հարկէ, որ պատւի կոչումն ու ինքնասիրութիւնը գիտակցող անհատից արժանաւոր պատասխան պիտի ստանար, որն, այո, յատուկ է այդ դէպքում իսկական «կուլտուրական մարդուն» և «մեթոդ է», որ «կիրառվում է» որոշ մարդկանց որոշ դէպքերում զգաստութեան հրաւիրելու համար։

Այնուհետև պ. պ. հոգաբարձուներն իւրատեսակ ստատիստիկա են հրապարակ բերում. «Ուսուցչուհիներից լուրջ կերպով հիւանդացել էր մէկը» (իմա՝ մահամերձ), «որն ամեն ամիս բաւարարվում էր ռոճիկով», իսկ ուսուցիչներից միայն հինգն էին ընտանիքաւոր, որոնց երեխաները, «որքան յայտնի է», «մերկ չեն...»։ Ակնարկած հիւանդ վարժուհին օր. Թոխեանն է, որը միւսների հետ համահաւասար երբէք կանոնաւոր ռոճիկ չէ ստացել. աւելին կասենք. երբ օրիորդը հիւանդալին կացութեան մէջ հոգաբարձութեան գանձապահին տոմսակ է գրում, աղաչելով իրան հասանելիք ու վաղուց չը վճարված ռոճիկներից գոնէ 3 րուբլի ուղարկել, ստանում է՝ «Ցաւում եմ, բայց փող չկայ» բնորոշ երկտողը։

Ահա, ինչպէս է «ամեն ամիս բաւարարվել լուրջ հիւանդ վարժուհին»։

Իսկ ընտանիքաւոր ուսուցիչների հա՞րցը... էհ, սա արդէն խիստ ծիծաղելի կը լինէր, եթէ այնքան ցաւալի չը լինէր։ Պ. պ. հոգաբարձուներին ապշեցնող «ճշգրիտ» տեղեկութիւններ ունեն իրանց հետ մի ամբողջ տարի պաշտօնավարող դասատուների ընտանեկան դրութեան մասին։ Հինգ ընտանիքաւո՜ր... մինչդեռ 14 դասատուներից 4-ն են միայն, որ տեղումս իրանց աշխատանքի արդիւնքով կերակրվող ու խնամք պահանջող ընտանիք չունեն. Մնացած տասը ծանրաբեռնված են բազմանդամ, իսկ մի քանիսը հիւանդ ընտանիքով։

Սրանից եզրակացնել կարելի է, թէ «ինչքան յայտնի է, սրանց երեխաները մերկ չեն» դարձուածքը քանի «յարգի» ճշմարտութիւնն է։

Ուսուցչութիւն

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կուտեմնիս, 24 մայիսի

Կաքաւաբերդի կենտր. Սահակ-Մեսրոպեան դպրոցի շինութեան օգտին ստացված է Բագուից՝ Գ. Վարդանեանի միջոցով՝ այնտեղի մեր երիտասարդութեան մէջ հաւաքված 215 ր.։

Վերոյիշեալ Գ. Վարդանեանին ու նուիրատու երիտասարդներին յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը։

Դպ. շինութեան յանձ. նախագահ
Աւ.-ուսուցիչ՝ Յովհ. Նիկողոսեան

—

Շուշի, 31 մայիսի

Շուշի քաղաքի Ագուլեաց մայր եկեղեցու եկ.-ծխ. երկսեռ դպրոցի հոգաբարձութիւնը նուէրներ ստացաւ եղբ. Միք. և Կոստ. Ադամեաններից 100 ր., եղբ. Արտէմ և Աստ. Հախումեաններից 20 ր. և Յովհ. Գէորգեանից 50 ր., որոնց հոգաբարձութիւնս յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը։

Նախագահ հոգաբարձութեան՝
Բ. Փիրջանեան
Անդամներ՝ Դաւիթ Աւագեան
Լեոն-բէկ Մինասբէկեան

—

Վահրաւա գիւղ, 25 մայիսի

Յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը պ. Ա. Ախպէրջանեանին, որը հանգանակել է դպրոցիս օգտին 157 ր.։ Նուիրատուներն են՝ Եաղուբ Շէյխ-Նուրով 25 ր., Մկ. և Ալ. Մինասեաններ 5-ական ր., Իսր. Իսրայէլեան 3 ր., Ա. Մինասեան, Հ. Յարութիւնեան, Ա. Խանանեան և Խաչատուր... 2-ական ր., Վ. Տէր-Գրիգորեան 10 ր., Մ. Աւետիսեան 1 ր. և Հայկ Գէորգեան 100 ր.։

Վահրաւա գիւղի ծխ. դպրոցի
Հոգաբարձութիւն

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ.

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ապօրինութեան պատպաններ

Ռաշտ, 20 մայիսի

Ռաշտի փոքրաթիւ հայութեան մտքերը շնորհիւ մի քանի խռովարար մարդկանց մտածմկ գործերի՝ վրդովված են ու լարված։ Պատճառը տեղիս դպրոցի գործերն են, որ տարիներից 'ի վեր խլրտումների նիւթ է եղել և ներկայումս այնքան բարդացել, որ ռաշտեցիների համար դարձել է գորդեան հանգոյց։

Մ. Ա. Յորդանանեան դպրոցի հոգաբարձութեան երեք անդամները մի տարուայ մէջ հրաժարվեցին՝ զզված իրանց երկու պաշտօնակիցների գործելակերպից, և քայքայվեց կազմը. այնուհետև փոխանակ օրինական հիմունքներով նոր ընտրութիւններ կատարելու, կազմալուծված խմբի երկու անդամները աշխարհին անյայտ իրաւունքով իրանց հոգաբարձու յայտարարեցին և ցանկացան տնավարի ընտրութեամբ լրացնել պակասը։ Այդպէս էլ եղաւ. ժողովը կազմվեց և հոգաբարձուներ ընտրվեցին այնպիսի մարդիկ, որոնք միանգամայն զուրկ են հոգաբարձու լինելու արժանիքներից։ Նախ քան ընտրութիւններ կատարելը՝ քահանան և եկեղեցական վարչութիւնը յիշեցրին իրանց հոգաբարձու ճանաչող պարոններին իրանց հակաօրինական ընթացքը, և քահանան առանձին պաշտօնական յայտարարութեամբ և կենտրոնի հրահանգով՝ նոր ժողովի հրաւիրեց հասարակութեանը, հոգաբարձական ընտրութիւնների համար, սակայն պինդ երեսով մարդիկ իրանց վերապահեցին հոգաբարձու լինելու պատիւը և նոյն իսկ քահանայի հրաւէրով հաւաքված հասարակութեան առաջ փակեցին դպրոցի սրահի դուռը, յայտարարելով որ դպրոցն իրանց սեփականութիւնն է և ուրիշ ոչ ոք իրանց գործերին միջամտելու իրաւունք չունի։ Այս երեխայական անմիտ հրահանգը չիրագործվեց, ժամանակից ուշ լոյս տեսնելու պատճառով, և ժողովուրդն ինքը բացեց դուռը, վերջապէս, իր սեփական հիմնարկութիւնից ազուէսներին դուրս քշելու հաստատ որոշումով։ Այս առաջին ժողովը համարվեց խորհրդակցական և որոշվեց ընտրութիւններ կատարել երկրորդ ժողովին, եղելութիւնների մասին տեղեկացնելով հեռագրով Սպահան՝ կենտրոնական հոգևոր իշխանութեան։ Հոգևոր իշխանութիւնը մի քանի օրից յետոյ առանձին հեռագրով յայտարարեց ընտրված հոգաբարձութիւնը ոչ-վաւերական՝ ու ապօրինի և հրահանգեց քահանային նոր ընտրութիւններ կատարել։ Գումարվեց երկրորդ ժողովը, այս անգամ Մարիամեան օր. դպրոցի սրահում։ Ապօրինի հոգաբարձութիւնը առաջուց մղած պրօպագանդայով այդ օրը ժողովատեղի էր հաւաքել իր համախոհ ծառաներին և այլազան ու բազմազան խաւերի ու տեսակի մարդկանց, որոշ հրահանգված մտքերով ու մեքենայութիւններով։ Քահանան բացված յայտարարեց ժողովը և առաջարկեց ընտրել փոխ-նախագահ ու քարտուղար։ Ապօրինի հոգաբարձուները իրանց համախոհներով միաձայն և միահոգի առաջարկեցին իրանց նախօրօք ընտրած նախագահին, իսկ բողոքող կողմն էլ առաջարկեց մի այլ թեկնածու։ Ժողովականներից 40 հոգու առաջարկի համաձայն հայր նախագահը յայտնեց, որ գաղտնի քուէարկութեամբ պէտք է կատարել ընտրութիւնը, բայց այս երևոյթը դուր չեկաւ ապօրինի հոգաբարձուներին և կլակեօր համախոհներին, և սրանք աղմուկ, աղաղակ յարուցին այս առաջարկի դէմ։ Հայր նախագահը կարգի հրաւիրեց խռովարարներին, յայտնելով որ հակառակ դէպքում նա կը փակի ժողովը։ Այս խօսքերից յետոյ աղմկարարները, գլխաւորապէս ապօրինի հոգաբարձուներից մի քանիսը, սկսեցին նախատական խօսքեր ուղղել քահանային, որոնք հասնում էին հայհոյանքի, իսկ ուրիշները գրգռել ամբոխի ինստինկտները, որ իբր թէ արդարութեան կողմնակիցները ժողովում վիրաւորում են ծառաների նուիրական, մաքուր զգացմունքները։ Սրանից յետոյ առաջացաւ ժխոր, իրարանցում, քաօսային դրութիւն։ Մի խումբ՝ հոգաբարձուի և իր անձնափոխանորդի ղեկավարութեամբ՝ յարձակվեց քահանայի վրա. քահանան հազիւ-հազ կարողացաւ ժողովը փակված յայտարարել և ճողոպրել։ Բանիմաց, սրբտացաւ և ապօրինութեան դէմ բողոքող ժողովուրդը խղճահարութեամբ և զզուանքով թողեց ժողովատեղին բժաված և խակ ուղղներին ու հեռացաւ։ Խմբագ վեց նոր բողոքագիր և ուղարկվեց հոգևոր բարձր իշխանութեան 81 հոգու ստորագրութեամբ, որով 81 ծխականները խնդրեցին կտրուկ և արմատական միջոցներ ձեռք առնել տխուր սանձարձակութեան առաջն առնելու համար։ Հոգևոր իշխանութիւնը մինչև օրս դեռ ոչ մի կտրուկ միջոց չէ ձեռք առել, բացի նրանից որ ապօրինի է յայտարարել ընտրված հոգաբարձական կազմը։ Բայց խնդիրն այն է, որ ապօրինի հոգաբարձութիւնը իրան համարում է ամենաօրինաւորը և ներկայումս պաշտօնական ժողովներում մտածելու փորձեր է կատարում իր ուսուցիչներով Ռաշտի մատաղ սերնդի դաստիարակութեան գործի մասին։ Խեղճ մատաղ սերունդ... Ի՞նչ փախճան կունենայ այս դրութիւնը։ Արդեօք հոգևոր իշխանութիւնը այս անարխիայի և վայրենի մտքերի խօլ թռիչքների դիմաց պիտի լռի, և արդեօք ինքը Ռաշտի բանիմաց և գիտակից ժողովուրդը պիտի հանդուրժի, համակերպվի այսօրինակ գործերի դիմաց և թողնի որ խեղդվի արդարութեան, իրաւունքի ձայնը։

Ձենք հաւատում։ Մկրտիչ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

Նոր կտակ մը ի նպաստ Սանասարեանի.—Ռուսական բանկայի Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղը Սանասարեան վարժարանի խնամակալութեան վճարեց 7000 ր. (շուրջ 800 ոսկի)։ Այս գումարը նոյն բանկայի տրամադրութեան տակ դրուած էր բարեյիշատակ Առաքել Ծատուրեանի ժառանգորդներուն կողմէ, յիշեալ ազգասէր ռուսահայուն կտակին երկու տողով մէկ յօդուածին համաձայն, որուն մէջ ըսուած է. «Սանասարեան վարժարանին մէջ տղայոց կրթութեան համար կը կտակեմ 7000 ռուբլի»։ Ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ յաճախ առիթն ունենայինք յիշատակելու այս տեսակ նուիրատուներու անունները։ («Ժամանակ»)

Հայ-գերմանական ընկերութիւնը.—Բեռլինում, ինչպէս յայտնի է, կազմվեց հայ-գերմանական ընկերութիւն, որի առիթով, ժողովից առաջ, յայտնի գրող Ռորբախը կարդաց մի ընդարձակ զեկուցում հայերի և սրանց կուլտուրական գործունէութեան մասին։

Յիշեալ հայ-գերմանական ընկերութեան նպատակն է՝ մերձեցնել կուլտուրական ճանապարհով գերմանացիներին հայերի հետ։

Ի միջի այլոց, ցանկալի է համարվել աջակցել գերմանական լեզուի դասաւանդութեանը հայ դպրոցներում և ունենալ սեփական թերթ գերմաներէն ու հայերէն։

Ընկերութեան նախագահ ընտրված է յայտնի գերմանացի հայագէտ Լէպսիուսը, փոխ-նախագահներ՝ հայագէտ Գրէնֆիլդ և գերմանացի Ռորբախ, քարտուղարներ՝ մի հայ և մի գերմանացի։

Անդամավճարն է 5 մարկ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒԼԹԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԷՆ

—

Յունաց եկեղեցիները եւ դպրոցները

Կ. Պոլիս, 30 մայիս

Օսմ. կառավարութեան և յունաց պատրիարքարանի միջև ծագած անհամաձայնութիւնը հետզհետէ սուր հանգամանք մը առաւ։ Տէր-Գերմանոս պատրիարք անցեալ շաբթու արդէն ծրագրած էր վերջնական ու վճռական քայլեր առնել։

Վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն յատուկ պատուիրակութեան մը ձեռամբ Թրակիոյ մէջ կատարուած խժդժութեանց համար յիշատակագիր մը ներկայացնելու ծրագիրը Թիւրք կառավարութեան մէկ հնարիմացութեամբը անգործադրելի ձըգուած էր, վասնզի վերջին պահուն եպարքոսին խորհրդականը յունաց պատրիարքարան ենթալով հաւաստեր էր, թէ յունաց կեանքին, ինչքին և պատւին ապահովութիւնը պիտի երաշխաւորուի կառավարութեան կողմէ։

Տէր-Գերմանոս պատրիարք իրեն եղած այս հանդիսաւոր խոստումը և տրուած հաւաստիքը իբր ճշմարտութիւն ընդունելով իր դիմումը յետաձգեց։ Արդարև կարճ միջոց մը յունաց դէմ հալածանքը դադրած ըլլալ կարծուեցաւ և մի քանի քաղաքներէ նպաստաւոր լուրեր եկան, բոյկոտի և հալածանքի դադրելու մասին։ Սակայն մի քանի օր յետոյ դարձեալ սկսան աննպաստ լուրեր հասնիլ, և բաւուրքումը սաօրեայ ցոյց մը ըլլալը հաստատուեցաւ։

Յունաց պատրիարքը իր ժողովականներով այս կացութեան առջև գերագոյն փորձ մը ըրաւ բողոքի և ցոյցի, այս երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ փակելով յոյն եկեղեցիները և դպրոցները։

Այս որոշումը ըստ երևոյթին բնաւ ունէ ազդեցութիւն չէ ունեցած Բ. Դրան վրայ, ուր իրենց եղած անպաշտօն հարցումներուն կը պատասխանեն, թէ այս որոշումը բնաւ Թիւրքաց վրայ տպաւորութիւն չի կրնար ընել, և թէ վարժարանները և եկեղեցիներն իրենց սեփականութիւնն են, այսօր կը փակեն և՝ եթէ ուզեն՝ վաղը կը բանան։

Սակայն ներքնապէս այնքան անտարբեր չեն և կը սպասեն արդիւնքին, ու որչափ կը զուշակուի՝ արտաքին միջամտութեան մը հեռապատկերին առջև կը սարսափին։

Թիւրքերու մտայնութեան մէջ չափազանց մեծ տեղ կը գրաւէ սա մտածութիւնը, թէ յունաց պատրիարքարանին և Աթէնքի կառավարութեան միջև գաղտնի համաձայնութիւն մը կայ և յունաց պատրիարքարանը Թիւրքական խժդժութեանց դէմ աղմուկ յարուցանելով կուզէ օգնել հելլէն դիւանագիտութեան։

Մասնաւորապէս չափազանց նշանակելի է՝ յունաց եկեղեցիները փակուած օրն իսկ հելլէն դեսպան Պանասի Բ. Դուռ ներկայանալը և օսմանեան կառավարութեան դիտողութիւն ընելը՝ Թիւրքիոյ զանազան մասերուն մէջ յունաց ենթարկուած վիճակին համար և հելլէնաց թագաւորին համար կատարուելիք գոհաբանական մաղթանքին տեղտեղ արգիլուած ըլլալուն համար։

Այս տեսակ դիտողութիւններ ասկէ առաջ կը կատարուէին մեծ պետութեանց դեսպաններու կողմէ, և բացարձակ նուաստութիւն մըն էր Բ. Դրան համար, որ հելլէն պետութեան դեսպանն ալ այս տեսակ դիտողութիւն մը ընէր։

Սակայն այս նուաստութեան հանդուրժեց Բ. Դուռը, վասնզի կը վախնայ որ Յունաստան պատրուակ ընելով այս խնդիրը՝ պատերազմ հռչակէ իրեն դէմ և կանխէ պատերազմ հռչակելու դրէդնօուտին յանձնումէն առաջ, երբ իր նաւային գերակշռութիւնը դեռ չէ ձեռք բերած։

Բ. Դրան երկիւղը աւելի եւս կալացուցուց, որ հակառակ արհամարհանք կեղծելուն՝ արգիլեց յունաց եկեղեցիներուն փակման վրայ գրել լրագրաց մէջ, բացի պաշտօնական տեղեկութիւններէ։

Թիւրքերը չափազանց փրփրած են և յունաց դէմ ինչ որ կրնայ երևակայուիլ, իբր վիրաւորինչ, իբր խայթող, անոնք կը խորհին և կը գործադրեն։

Այսպէս, երբեք չտեսնուած տարեդարձ մըն ալ ստեղծեցին, և այսօր կը տօնեն Կ. Պոլսոյ գրաւման տարեդարձը՝ մեծահանդէս շքեղութեամբ։ Բոլոր քաղաքը դրօշազարդուած է և փառաւոր թափօրներ ծրագրուած են ուսանողներու և զանազան կազմակերպութեանց կողմէ։

Ասիկա պարզապէս յունաց սիրտը ծակելու համար է և ոչ թէ ուրիշ նպատակով։

Թիւրք մամուլէն ոմանք, մանաւանդ իթթիհատական «Թասփիրի Էֆքեար», բաւական կոպտօրէն կարտայայտուին յունաց դէմ։ Յոյները այսօր երկիւղով կամ հակացոյց մը ըլլալու համար՝ բոլոր խանութները փակած են։

Ամեն երևոյթ ցոյց կուտայ, թէ հոս չափազանց լարուած են տրամադրութիւնները։

Հայորդի

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Ռուսաստանի նախաձեռնութեամբ, մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչները Աթէնքում և Կ. Պոլսում կտրուկ առաջադրութիւններ արին յոյն-թիւրքական պատերազմը խափանելու մտքով։ Դրանից յետոյ Յունաստանի և Թիւրքիայի չափազանց լարված դրութիւնը, ըստ երևոյթին, փոքր ինչ թուլացաւ և նոյն իսկ յոյս ներշնչեց, թէ զինված ընդհարում չէ լինելու։ Թէև երկու կողմերի ռազմի ույժերը ամեն բոպէ՝ կազմ պատրաստ՝ հրամանի են սպասում արիւն թափելու։

Հռոմում ստացված հեռագրի համաձայն, Ալբանիայի իշխան պրինց Վիդը սպանվել է, իշխանուհին ազատվեց մի օտարազգի նաւի վրա։ Պրինցի անձնական պահակախումբը և 800 զինուոր սրի են քաշվել ապստամբներից։ Դուրացցօն ապստամբների ձեռքումն է։

Նորագոյն տեղեկութիւնների համաձայն, Էնզելիի (Պարսկաստան) գեղչատու բանկից ութ վրացի աւազակների յափշտակած գումարը կազմում է 100,000 ռուբլի։ Աւազակները փախել են նաւակներով։

Վիեննայից հեռագրում են, որ Կոնստանցայում լիակատար համաձայնութիւն է կապվել բալկանեան հարցի առիթով այն մտքով, որ այսուհետև Բալկանների բաղդը գտնվում է Ռումինիայի և Ռուսաստանի ձեռքում։

«Н. В.»-ի թղթակիցը Կ. Պոլսից հաղորդում է, որ ներկայումս տեղի են ունենում թիւրք-գերմանական բանակցութիւններ հետևեալ հարցերի առիթով. 1) Բաղդադի երկաթուղագծի շրջանում նոր կոնցեսիաներ տալու այդ շրջանի հանքային հարստութիւնները շահագործելու, ճանհինները ցամաքեցնելու և օժանդակ երկաթուղիներ կառուցանելու համար. 2) Գերմանիային յանձնելու Միջագետքի ոռոգման աշխատանքների մի մասը, գլխաւորապէս Բաղդադից դէպի հիւսիս. 3) փոփոխելու ամբողջ երկաթուղային կոնցեսիայի ֆինանսական հիմունքները։ Գերմանիան իր կողմից դրա դէմ խոստանում է գլուխ բերել Թիւրքիայի համար մի միլիարդի փոխառութիւն երեք նուագով. Վերջում «Н. В.»-ի թղթակիցը յարակցում է, որ Գերմանիայի յիշեալ նոր ոտնձգումները շօշափում են եռեակ համաձայնութեան շահերը, որը և պէտք է կտրուկ բողոք յայտնէ։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—**Արագ գնացքը** № 6—12 ժ. 8 ր. ցեր., հասնում է Աղստաֆա 2 ժ. 11 ր., Գանձակ 4 ժ. 23 ր., Եւլախ 5 ժ. 43 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 56 ր. եր., Բագու 11 ժ. 50 ր. գիշ.։ **Պոստատար գնացքը** № 1—10 ժ. 20 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 1 ժ. 1 ր. գիշ., Գանձակ 4 ժ. 7 ր. առ., Եւլախ 6 ժ. 56 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 10 ժ. 40 ր. առ., Բագու 3 ժ. 22 ր. ցեր.։ **Մարդատար գնացքը** № 8—6 ժ. 25 ր. եր., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 49 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 22 ր. գիշ., Եւլախ 1 ժ. առ., Հաջի-Կաբուլ 4 ժ. 42 ր. առ., Բագու 7 ժ. 58 ր. առ.։ **Մարդատար գնացքը** № 12—4 ժ. 5 ր. ցեր., հասնում է Աղստաֆա 6 ժ. 48 ր. եր., Գանձակ 9 ժ. 32 ր., Եւլախ 11 ժ. 17 ր. գիշ., Հաջի-Կաբուլ 3 ժ. 33 ր., Բագու 7 ժ. 25 ր. առ.։ **Խառն գնացքը** № 22—4 ժ. 58 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 9 ժ. 46 ր. առ., Գանձակ 2 ժ. 15 ր. ցեր., Եւլախ 4 ժ. 58 ր. ցեր.։ Հաջի-Կաբուլ 11 ժ. 34 ր. գիշ., Բագու 5 ժ. 4 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ.—**Պոստատար գնացքը** № 3—9 ժ. 54 ր. առ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 59 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.։ **Մարդատար գնացքը** № 7—2 ժամ 18 ր. ցերեկվայ, հասնում է Միխայլովօ 5 ժ. 35 ր. եր., Բաթում 12 ժ. 48 ր. գիշ.։ **Մարդատար գնացքը** № 9—8 ժ. 53 ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 4 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 1 ր. առ.։ **Խառն գնացքը** № 21 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 59 ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 9 ժ. 3 ր. առաւ., Բաթում 10 ժ. 10 ր. գիշ.։ **Արագ գնացքը** № 5—8 ժ. 16 ր. եր., հասնում է Միխայլովօ 11 ժ. 15 ր. գիշ., Բաթում 6 ժ. 33 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—**Պոստատար գնացքը** № 4/3—12 ժ. 56 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 12 ր. գիշ., Ուլուխանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 38 ր. ցեր.։ **Խառն գնացքը** № 24/25 (IV կարգի վագոններով)—10 ժ. 58 ր. առ., հասնում է Ղարաքիլիսա 9 ժ. 20 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 4 ժ. 18 ր. առ., Ալագեօզ 10 ժ. 8 ր. ցեր., Ուլուխանլու 1 ժ. 18 ր. ցեր., Նախիջևան 8 ժ. 18 ր. եր., Ջուլֆա 10 ժ. 13 ր. գիշ.։ **Մարդատար գնացքը** № 17/18—6 ժ. 58 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 1 ժ. 57 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 5 ժ. 19 ր., Էջմիածին 10 ժ. 21 ր., Ուլուխանլու 10 ժ. 49 ր., Երևան 11 ժ. 42 ր. առ.։ **Մարդատար գնացքը** № 14/13—11 ժ. 13 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 6 ժ. 14 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 9 ժ. 41 ր. ցեր., Կարս 1 ժ. 8 ր. ցեր.։

ԲՈՐԺՈՄ.—**Մարդատար գնացքը** № 17/18—7 ժ. 28 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 5 ր. առ., Բորժոմ 12 ժ. 48 ր. ցեր.։ **Մարդատար** № 19/20—3 ժ. 20 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 51 ր. ցեր., Բորժոմ 8 ժ. 26 ր. երեկ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—**Արագ գնացքը** № 5—7 ժ. 41 ր. եր. **Պոստատար գնացքը** № 3—8 ժ. 58 ր. առ.։ **Մարդատար գնացքը** № 7—1 ժ. 42 ր. ցեր.։ **Խառն գնացքը** № 21—2 ժ. 17 ր. գիշերվայ։ **Մարդատար գնացքը** № 11—10 ժ. 5 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—**Պոստատար գնացքը** № 4—9 ժ. 30 ր. երեկ.։ **Մարդատար գնացքը** № 8—5 ժ. 55 ր. ցեր.։ **Մարդատար գնացքը** № 10—9 ժ. 51 ր. առ.։ **Խառն գնացքը** № 22—3 ժ. 55 ր. գիշ.։ **Արագ գնացքը** № 6—11 ժ. 8 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—**Պոստատար գնացքը** № 4Д./3—7 ժ. 21 ր. եր.։ **Խառն գնացքը** № 26/27 (IV կարգի վագոններով)—4 ժ. 41 ր. ցեր.։ **Մարդատար գնացքը** № 18/17—8 ժ. 28 ր. առ.։ **Մարդատար** (Կարսից) **գնացքը** № 16/15—6 ժ. 58 ր. առ.։

ԲՈՐԺՈՄԻՑ.—**Մարդատար գնացքը** № 17/18—10 ժ. 28 ր. եր.։ **Մարդատար գնացքը** № 19/20—7 ժ. 25 ր. առ.։

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում Բէբուտօվսկայա փող. № 38.
Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային եւ աղիքային հիւանդ.։ Էլեքտրօտէրապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10-11 ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։
Տէլէֆօն № 388.
(ա. օ.) 112. 100—87

ԲԺԻՇԿ
Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Յունիսի 1-ից ընդունում է հիւանդներին ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆՈՒՄ։ Էլեքտրաբուժական կաբինէտ։ Բժշկութեան ֆիզիկական մէտօդներ։
(ե. ու. կ.) 400. 100—19

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՐԺԱՄՆԷ

Այդ հարցին ճիշդ պատասխանել կարող է միայն մեր՝ աշխարհումս ամենատափակ՝ «Դեկադենտ» ժամացոյցը։ «Դեկադենտ» ժամացոյցերն ընկնում իրանց ամուր մեխանիզմով և ուղիղ ընթացքով։ «Դեկադենտ» ժամաց. բոլորովին չը սևացող մետաղից է՝ նապօնական արծաթի նման, գեղեցիկ և օրիգինալ նկարներով փականի վրա, շատ տափակ, ֆանտազի ոսկեզօծ կամ արծաթազօծ ցիֆերբլատով մինչև րօպէները ստուգված, լարումը կօթից՝ 36 ժամը մի անգամ։ Գինը միայն **3 ր. 75 կ.**, 2 հատը **7 ր. 25 կ.**, 3 հատը **10 ր. 50 կ.**։ Իւրաքանչ. ժամաց. կցվում են՝ չը սևացող էլեգանտ շղթայ՝ բրելօկով, պահեստ քսակ և երաշխագիր 6 տարով։ Ուղ. ենք վերադիր վճ., առանց կանխավճ.։ Ճանապարհածախսը 40 կ., Սիբիր՝ 80 կ.։ Պատուէրները հասցէագրել. Фабр. час. Ю. ЯСКОЛКА, ВАРШАВА, Сліская № 37—84. եթէ ցանկանում էք ունենալ ուղիղ, ամուր և օրիգինալ գեղեցիկ ժամացոյց, խորհուրդ ենք տալիս առանց յետաձգելու բերել տալ վերոյիշեալ ժամացոյցը։ Ռիսկ հարկաւոր չէ, որովհետև փողը վերադարձնում ենք, եթէ ժամաց. չը համապատասխանէ այս յայտարարութեան։ Թղթակցել ռուսերէն կամ գերմաներէն։
(10) (В. 32761) 2—1

Լոյս տեսաւ
ԴՈՔՏՈՐ Վ. ԱՒ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑԻ
ԲԱԶՄԱԾՆՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՄԼՈՒԹԻՒՆ և
ՀԱԿԱԲԵՂՄՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ
(Բեղմնաւոր և դեղեր հիւանդութեան և այլ դէպքերում յղութիւնից խույս տալու համար)։
Գինը 25 կոպ.։
Ուրիշ քաղաքներից պահանջողները կը բարեհաճեն ուղարկել 35 կոպ. մարկաներ՝ ճանապարհածախսը մեզ վրա)։ Վերադիր վճարով չէ ուղարկվում. գրախանութներին միմիայն կանխիկ 30% զեղչ։
Դիմել՝ Тифлисъ. Редакція «Журналъ-Лечебникъ».
(ե. ու.) 464. 10—9

ԾՈՐՓԻՉՆԵՐ | **ԱԿՑ. ԸՆԿ. Тифлис. Метал. Заводъ** | ՋՐՑԱՆՆԵՐ
Ինժեներ Գ. Զ. ԵԱՐԱԼԵԱՆ և ԸՆԿ.
Թիֆլիս, Կվիրիլսկայա, № 9, սեփ. տուն
Տեօրէնի տէլէֆօն № 9. Կառավարչի բնակարան 14—78.
Գործարանը պատրաստում է եւ կառուցանում տրանսմիսիաներ, ֆրիկցիօն մուֆտաներ, սեղմիչ ճախարակներ, ճախարականիւներ, շարժիչ-ձեւեր, ատամնաւոր անիւներ, բէգուլիատօրներ, փոկեր եւ այլն։
(ե.) 175. 25—10

„ВѢСТНИКЪ ЕВРОПЫ"
издаваемый М. М. Ковалевскимъ подъ редакціей К. К. Арсеньева, Д. Н. Овсянико-Куликовскаго и А. С. Посникова. ПРИ БЛИЖАЙШЕМЪ УЧАСТІИ: И. В. Жилкина, М. М. Ковалевскаго, Н. А. Котляревскаго, В. Д. Кузьмина-Караваева, А. А. Мануилова, А. С. Посникова, М. А. Славинскаго, Л З. Слонимскаго и К. А. Тимирязева.
Вышла книга 6-я—Іюнь 1914.
Подписка принимается въ Спб.—въ Главной Конторѣ журнала—Моховая, 37; въ Москвѣ—въ отдѣленіи конторы журнала, Тверской бульв., 15; въ Кіевѣ—книжный магазинъ Н. Оглоблина, Крещатикъ, 33; въ Одессѣ—книжный магазинъ «Образованіе», Ришельевская, 12; въ Варшавѣ—книжный магазинъ Н. Карбасникова, и кромѣ того, во всѣхъ извѣстныхъ столичныхъ и провинціальныхъ книжныхъ магазинахъ.

	Годъ:	Полгода:	Четверть:
Безъ доставки:	15 р. 50 к.	7 р. 75 к.	3 р. 90 к.
Съ дост. въ Спб. и Москвѣ	16 » — »	8 » — »	4 » — »
Съ пересылк.:	17 р.	8 р. 50 к.	4 р. 25 к.
За границей	19 »	9 » 50 »	4 » 75 к.

126. Отдѣльная книга журнала съ доставкой и пересылкой 1 р. 50 к. 1—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный